SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Teoretická diplomová práce

Marcin Kruk

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
itf Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Marcin Kruk

ARCHIV VEŘEJNÝCH PROTESTŮ

- mezi fotografií a aktivismem

Teoretická diplomová práce

Opava 2024

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Marcin Kruk

ARCHIV VEŘEJNÝCH PROTESTŮ

- mezi fotografií a aktivismem

ARCHIVE OF PUBLIC PROTESTS

- between photography and activism

Teoretická diplomová práce

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: MgA. Jan Brykczyński, Ph.D.

Oponent: MgA. Roman Vondruš

Opava 2024

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Akademický rok: 2024/2025

Zadávající ústav: Institut tvůrčí fotografie

Student: Mgr. Marcin Kruk

UČO: 46018

Program: Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Obor: Tvůrčí fotografie

Téma práce: T: archiv veřejných protestů - mezi fotografií a aktivismem

Téma práce anglicky: T: Archive of Public Protests – between photography and activism

Zadání: Diplomová práce zkoumající průsečík dokumentární fotografie a sociálního aktivismu. Práce analyzuje stávkové noviny vydávané organizací APP a zdůrazňuje jejich roli při dokumentování porušování lidských práv, prosazování sociálních změn a změně polské vizuální kultury.

Literatura:
Gazeta Strajkowa 1, 2020 ISBN 978-83-960958-1-7.
Gazeta Strajkowa 2, 2021 ISBN 978-83-960958-1-7.
Gazeta Strajkowa 3, 2021 ISBN 978083-933361-9-7.
Gazeta Strajkowa 4, 2021, ISBN 978-83-956367-3-8.
Gazeta Strajkowa 5, 2021, ISBN 978-83-956367-3-8.
Gazeta Strajkowa 6, 2021, ISBN 978-83-956367-4-5.
Gazeta Strajkowa 7, 2022, ISBN 978-83-962302-0-1.
Gazeta Strajkowa 8, 2023, ISBN 978-83-960958-0-0.
Gazeta Strajkowa 9, 2023 ISBN 978-83-960958-1-7.
Grześkiewicz, Hanna, The looping of art, research and the street in recent Polish protests, APRJA, vol. 11, issue 1, 2022 ISSN 2245-7755.
Kampaň proti homofobii a sdružení Lambda Varšava, Sociální situace LGBTA osob v Polsku. Zpráva za roky 2019-2020. přehled klíčových údajů, Varšava 2021.
Mirzoeff, Nicholas, How to See the World (Jak se dívat na svět), Londýn 2015.

Vedoucí práce: MgA. Jan Brykczyński, Ph.D.

Datum zadání práce: 7. 10. 2024

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

ABSTRAKT

Diplomová práce z pohledu Marcina Kruka, člena Archivu veřejného protestu (APP), zkoumající průsečík dokumentární fotografie a sociálního aktivismu.

Tato práce se zabývá stávkovými novinami vydávanými organizací APP a zdůrazňuje jejich úlohu při dokumentování porušování lidských práv, podpoře společenských změn a změně polské vizuální kultury.

Klíčová slova:

dokumentární fotografie, reportáž, angažovaná fotografie, aktivismus, vizuální aktivismus, lidská práva, krize demokracie, protest, protestní fotografie,

ABSTRACT

A thesis from the perspective of Marcin Kruk, a member of the Archive of Public Protest (APP), exploring the intersection of documentary photography and social activism.

This thesis examines the strike newspapers published by APP, highlighting their role in documenting human rights violations, promoting social change, and changing Polish visual culture.

Keywords:

Documentary photography, reportage, engagement photography, activism, visual activism, human rights, crisis of democracy, protest photography,

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval Janu Brykczynskému za jeho podporu, věcné a cenné připomínky. Děkuji svému oponentovi Romanu Vondrušovi za jeho čas a názor na tento článek.

Děkuji své úžasné ženě Małgorzacie, svým přátelům za podporu a celému Archivu veřejných protestů za to, že svými aktivistickými akcemi bojují za lepší zítřky.

Prohlašuji, žepráci jsemvypracoval samostatně zapoužití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby tato prace byla zveřejněna v Univerzitní knihovně SU v Opavě, knihovně Umělecko průmyslovéhomuzea v Praze a na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie.

MgA. Marcin Kruk

OBSAH

ÚVOD 8

POLITICKÝ A SOCIÁLNÍ KONTEXT 12

VIZUÁLNÍ KULTURA A REPREZENTACE PROTESTU 16

FOTOGRAFIE JAKO FORMA PROTESTU 19

STÁVKOVÉ NOVINY 24

PŘENESENÍ PROTESTU DO VEŘEJNÉHO VÝSTAVNÍHO PROSTORU 88

DOKONČENÍ 94

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 96

ELEKTRONICKÉ ZDROJE 97

SEZNAM JMEN 100

SEZNAM ILUSTRACÍ 103

ÚVOD

Fotografie hrála v historii velkou, ne-li rozhodující roli v šíření a dopadu sociálních a politických hnutí. Od pokojných demonstrací za občanská práva až po násilné střety mezi státními složkami a protestujícími zachycovaly ikonické snímky boje a vítězství těchto hnutí a často ovlivňovaly veřejné mínění a politiku.

Od prvního politického povstání, Pařížské komuny[1] v roce 1871, přes protesty v bouřlivých 60. letech až po současnost. Zapamatovatelnost krátkých a násilných politických nepokojů a jejich opakování je pro fotografii při dokumentování protestů stěžejní. Takto vytvořené ikonické snímky protestů zanechaly nesmazatelnou stopu v kolektivní paměti a velmi často se staly rozpoznatelnými symboly, které zachycovaly.

Takovým symbolem a kvintesencí hnutí za občanská práva se stala fotografie Charlese Moora[2] z roku 1963. Moore na ní zachytil policejního psa útočícího na Afroameričana v Birminghamu v Alabamě. Jeho fotografie ukazuje brutální násilí a represe, které policie používala proti demonstrantům za občanská práva. Její zveřejnění v mnoha celostátních novinách a týdenících, jako jsou *Time*, *Newsweek* a *Life*, zasáhlo svědomí americké veřejnosti a zvýšilo sympatie k Hnutí za občanská práva a demonstracím.

Dalším ikonickým snímkem je *Flower Power*[3] z roku 1967. Bernie Boston, který vyfotografoval demonstranta George Harrise, jak během protiválečného protestu před Pentagonem v roce 1967 vkládá karafiáty do hlavní pušek.

Jeho fotografie nominovaná na Pulitzerovu cenu, na níž se křehkost květiny střetává s násilím, které představuje zbraň, se stala mocným symbolem mírového hnutí a touhy po nenásilném odporu. Snímek odráží nejen protiválečné nálady té doby, ale slouží také jako vizuální metafora širšího boje mezi mírem a militarismem.

[1] https://cs.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%99%C3%AD%C5%BEsk%C3%A1_komuna
[2] https://www.theguardian.com/artanddesign/2010/mar/24/charles-moore-obituary-sean-ohagan
[3] https://www.rit.edu/artoncampus/bernie-boston

Podobně fotografie *Tank Mana*[4] z protestů na náměstí Nebeského klidu v Pekingu v roce 1989 je mocným symbolem individuálního odporu proti utlačovatelské státní moci. Fotografie pořízená Jeffem Widenerem zachycuje anonymního muže, který stojí vzdorovitě před kolonou tanků a blokuje jim cestu. Tento akt nenásilného odporu se stal symbolem širšího prodemokratického hnutí v Číně a symbolizuje odvahu jednotlivců vzdorovat autoritářství.

Jedním z klíčových příkladů vizuálního aktivismu je hnutí *Hands Up, Don't Shoot* (*Ruce vzhůru, nestřílejte)*[5], které vzniklo v reakci na policejní zastřelení Michaela Browna ve Fergusonu ve státě Missouri v roce 2014. Obraz protestujících zvedajících ruce nad hlavu se stal mocným symbolem odporu proti policejní brutalitě a rasové nespravedlnosti. Obrázek, který se rychle rozšířil po sociálních sítích, ilustruje průsečík digitální kultury a protestu, kdy lze vizuální symboly využít k podnícení podpory veřejnosti a zesílení hlasů marginalizovaných komunit[6].

[7]Naproti tomu fotografie Jonathana Bachmana z protestů v Baton Rouge ukazuje černošku stojící před policií během protestů Black Lives Matter v roce 2016. Fotografie se stala silným symbolem odporu proti rasové nespravedlnosti a vyvolává srovnání s předchozími fotografiemi z protestů a upozorňuje na boj za občanská práva.

V polských dramatických dějinách najdeme také mnoho fotografických symbolů z masových protestů. Můžeme zmínit fotografie ze studentských protestů z roku 1968, prosince 1970 nebo z 80. let, které vedly k pádu komunistického režimu v Polsku.

Mohli bychom být v pokušení říci, že i Polsko má svou kulturu protestu, která se projevila zejména v posledním desetiletí.

Potřeba vzbouřit se proti autoritě, dokumentovat odpor a rozšířit výsledný fotografický záznam. To jsou některé z hlavních faktorů, které vedly k vytvoření neformální a inkluzivní skupiny složené z fotografů, výzkumníků a aktivistů - Archivu Veřejného Protestu (Archiwum Protestów Publicznych, APP).

[4] https://edition.cnn.com/interactive/2019/05/world/tiananmen-square-tank-man-cnnphotos/
[5] https://en.wikipedia.org/wiki/Hands_up,_don%27t_shoot
[6] https://www.visualculturenow.org/
[7] https://widerimage.reuters.com/story/taking-a-stand-in-baton-rouge

Ačkoli fotografie dokumentující projevy sociálního aktivismu, občanské iniciativy proti politickým rozhodnutím, porušování demokratických principů a lidských práv vznikaly již dříve, od roku 2016, archiv byl formálně založen na konci roku 2019 z iniciativy fotografa Rafała Milacha.

V současné době patří do APP 19 umělců[8] s různými profesními zkušenostmi a přístupy k vizuálnímu aktivismu a z různých částí Polska. S fotografií se zde nezachází jako s obrazem, ale jako s formou konstrukce vyprávění a vizuální komunikace. Tvůrci kolekce jsou vedeni "povinností archivu"[9], potřebou studovat vizualitu protestu a paměť událostí, které se odehrávají v polských ulicích po roce 2015. Od černých protestů proti zákazu potratů, přes průvody rovnosti, gesta podpory běloruské opozice, na obranu justice nebo svobodných médií.

Během posledních pěti let tak vznikl rozsáhlý a snadno přístupný archivní zdroj. Nyní jsou to texty, fotografie, videosekvence a z nich vycházející Stávkové Noviny[10] (pol. Gazety Strajkowe, eng. Strike Newspaper). To vše shromážděné na jednom snadno přístupném místě je k dispozici badatelům, umělcům, sociálním aktivistům[11]. Jasně definované *prohlášení* na hlavní stránce archivu[12]:

"shromažďuje vizuální stopy sociálního aktivismu, občanských iniciativ, které se staví proti politickým rozhodnutím, porušování demokracie a lidských práv. Je to soubor obrazů, které formulují varování před rostoucím populismem a diskriminací v nejširším slova smyslu: xenofobií, homofobií, misogynií a klimatickou katastrofou".

Je třeba poznamenat, že Archiv veřejných protestů není podřízen žádnému úřadu ani tiskovému orgánu, ani nepodléhá žádné instituci, ale plní poslání angažované žurnalistiky.

APP je víc než jen sbírka fotografií; je to myšlenka a svědectví o houževnatosti a odhodlání lidí bojujících za svá práva. Dokumentací protestů a sociálních hnutí poskytla APP vizuální vyprávění, které rezonuje v polském i nepolském veřejném prostoru.

---

[8] (Chris Niedenthal, Rafał Milach, Adam Lach, Karolina Gembara, Joanna Musiał, Dawid Zieliński, Michalina Kuczyńska, Michał Adamski, Bartek Sadowski, Łukasz Głowala, Karolina Sobel, Marta Bogdańska, Wojciech Radwański, Oleg Marusic, Agata Kubis, Grzegorz Wełnicki, Alicja Lesiak, Paweł Starzec, Marcin Kruk).
[9] Derrida, Jacques: *Archivní horečka. Freudovský dojem*., přelož. Jakub Momro. Varšava 2016, s. 113.

[10] V databázi archivu je 10474 snímků, stav k 26.9.2024.
[11] https://archiwumprotestow.pl/
[12] Tamtéž,

Dnes je to nepochybně webová stránka s tisíci obrázky a sbírkou textů, jsou to *Strike Newspaper,* ale také prostor pro diskusi o tom, jak mohou obrázky posílit akci a mít skutečný dopad na změnu.

Zde bych rád použil citát z článku[13] Karoliny Gembary, která s odkazem na teorii kultury Ryszarda Nycze[14], uvádí:

"[...] Archiv veřejných protestů , který je navzdory své zdánlivě statické podobě kategorizované sbírky výsledkem mnoha performativních akcí, a to nejen ze strany protestujících, bezpečnostních složek a fotografů, ale i těch, kteří si fotografie prohlížejí."[15]

Prostřednictvím analýzy vlivu APP na vizuální kulturu a sociální hnutí tato disertační práce zkoumá, jak se fotografie stala mocným nástrojem prosazování spravedlnosti a uchovávání paměti veřejného disentu v Polsku po roce 2019. Tato disertační práce také poukazuje na umělecké úspěchy, výstavy a roli stávkových novin při dokumentování porušování lidských práv během vlády Práva a spravedlnosti v Polsku v letech 2015-2023.

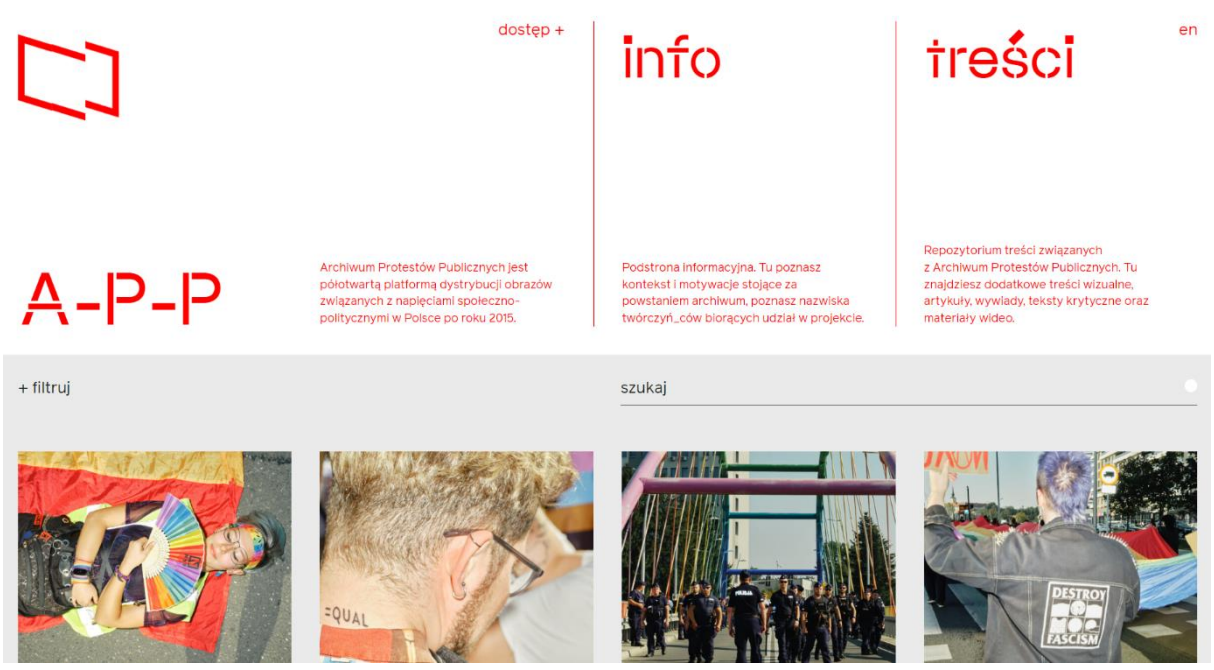

[13] https://archiwumprotestow.pl/app/uploads/2021/02/karolina-gembara-text-app-eng.pdf
[14] Nycz, Ryszard, *Kultura jako sloveso. Zkoumání nových humanitních věd,* IBL PAN, Varšava 2017.
[15] https://archiwumprotestow.pl/app/uploads/2021/02/karolina-gembara-text-app-eng.pdf

POLITICKÝ A SOCIÁLNÍ KONTEXT

Je nezbytné zabývat se tématem činnosti APP, poskytnout ucelené politické a společenské pozadí a analyzovat změny, k nimž došlo v Polsku za vlády PiS, se zaměřením na jejich důsledky pro demokracii a lidská práva.

V parlamentních volbách na podzim 2015. Právo a spravedlnost získalo nadpoloviční většinu, což je od voleb v roce 89 bezprecedentní událost. Toto vítězství dalo straně Jaroslawa Kaczynského možnost realizovat svůj program bez koaličních omezení. Úspěch strany by se neuskutečnil bez politické korupce předvolebního slibu sociálních dávek, jako je program 500+, a zastrašování veřejnosti uprchlíky.

Krátce po převzetí moci zahájila strana Právo a spravedlnost (PiS) "reformu" soudnictví, která de facto oslabila nezávislost soudů a vedla ke koncentraci moci.

Jedním z nejkontroverznějších aspektů vlády PiS byla reforma soudnictví. Strana tvrdila, že změny jsou nezbytné k odstranění korupce a neefektivity v soudnictví.

Krátce po převzetí moci začala strana Právo a spravedlnost (PiS) ovládat Ústavní soud. Sejm přijal zákon, který vládě umožnil jmenovat pět nových soudců soudu, kteří nahradili soudce jmenované předchozím parlamentem. Tento krok vyvolal rozsáhlé protesty a vyvolal kritiku Evropské komise, která zahájila vyšetřování právního státu v Polsku.

V roce 2017. Strana Právo a spravedlnost (PiS) schválila zákon, kterým se mění postup jmenování soudců do Národní rady soudnictví (NRS), orgánu odpovědného za jmenování soudců. Nový zákon umožňuje Sejmu volit 15 z 25 členů Národní rady soudnictví, kteří byli dříve voleni samotnými soudci. Tato změna byla vnímána jako pokus o převzetí politické kontroly nad soudnictvím.

Nejdůležitější reforma soudnictví proběhla v roce 2018. , kdy PiS představila zákon snižující věk odchodu do důchodu pro soudce Nejvyššího soudu ze 70 na 65 let. To přinutilo mnoho soudců, včetně předsedy Nejvyššího soudu, odejít do předčasného důchodu. Zákon rovněž umožnil prezidentovi jmenovat nové soudce, čímž dále posílil kontrolu výkonné moci

nad soudnictvím. Evropský soudní dvůr zasáhl a nařídil Polsku, aby zákon zrušilo a soudce vrátilo do funkce.

Tyto soudní reformy měly významný dopad na polskou demokracii. Tím, že PiS oslabila nezávislost soudnictví, oslabila kontrolní mechanismy nezbytné pro fungování demokracie. Soustředění moci ve výkonné moci podkopává právní stát a ohrožuje demokratické instituce.

V roce 2016 vláda přijala zákon, který umožňuje jmenování a odvolávání vedoucích pracovníků veřejnoprávního vysílání. To vedlo k výrazným změnám ve vedení Polské televize (TVP) a Polského rozhlasu a mnoho novinářů bylo na protest propuštěno nebo rezignovalo. Kritici tvrdí, že od té doby jsou veřejnoprávní média využívána k prosazování vládní agendy a diskreditaci jejích oponentů.

Je třeba také zmínit, že pod tlakem se ocitla i nezávislá média. Vládní orgány prováděly audity a ukládaly pokuty kritickým médiím a státem vlastněné společnosti stahovaly reklamu, což ovlivňovalo jejich ziskovost. To vedlo k obavám z narušení plurality médií a potlačování disentu.

Vláda zavedla opatření k omezení financování a činnosti občanské společnosti a nevládních organizací (NGO), zejména těch, které kritizují vládní politiku. Strana Právo a spravedlnost zřídila Institut pro národní svobodu, jehož úkolem bylo rozdělovat vládní prostředky nevládním organizacím. Institut aktivně podporoval skupiny, které byly v souladu s vládní politikou, zatímco organizacím, které se zasazovaly o lidská práva, demokracii a práva LGBTQ+, bylo financování radikálně omezeno. To mnoha nevládním organizacím ztížilo fungování a dosahování jejich cílů.

Aktivisté a skupiny kritické vůči vládě opakovaně hlásí případy obtěžování a zastrašování. Došlo k vloupání do jejich kanceláří[16] a aktivisté čelili právním krokům a pomlouvačné kampani proti nim[17].

Komunální volby v roce 2018 provázela obvinění z podvodů, zaujatosti a manipulace s volebním zákonem s cílem zvýšit šance v budoucích volbách. Změny volebního zákona a

[16] https://www.liberties.eu/pl/stories/polska-ngo-kontrola-nad-finansowaniem/13713
[17] Tamtéž,

složení volebních komisí vyvolaly obavy o spravedlnost a transparentnost voleb. Přestože zprávy nezávislých pozorovatelů, například Batoryho nadace, neshledaly žádná závažná porušení volebního zákona, byla vydána doporučení při změně volebního zákona.[18]

Eroze právního státu ze strany PiS se stala vážnou hrozbou pro demokracii. Aspirace této strany na ovládnutí soudnictví spolu s nerespektováním ústavních norem a mezinárodních závazků podkopaly zásady právní jistoty a rovnosti před zákonem.

V březnu 2016. Benátská komise, poradní orgán Rady Evropy, mimo jiné uvedla. že " předchozí i současná parlamentní většina podnikly protiústavní kroky"[19] a že "novela zákona o Ústavním soudu ze dne 22. prosince 2015 představuje hrozbu pro právní stát a fungování demokracie a právní řešení v ní přijatá hrozí zpomalením a ochromením soudu" a že a "Ústavní soud měl právo novelu přezkoumat, aniž by použil ustanovení podléhající posouzení ústavnosti". PiS neustoupil od opatření, která Komise označila za protiústavní, a zároveň ignoroval účinky opatření přijatých předchozím Sejmem.[20]

Ústavní krize vyvolaná reformou soudnictví, kterou provedla PiS, ukázala, že strana nerespektuje ústavní normy. Odmítnutí vlády zveřejnit a provést rozhodnutí Ústavního soudu vytvořilo ústavní patovou situaci a podkopalo legitimitu soudnictví a právního státu. Evropská unie a mezinárodní organizace jednání PiS opakovaně kritizovaly. Evropská komise zahájila proti Polsku řadu řízení pro porušení právních předpisů EU. Již zmíněná Benátská komise rovněž odsoudila kroky vlády a vyzvala ji, aby obnovila právní stát a respektovala nezávislost soudů.

Při popisu společensko-politického kontextu Polska za vlády PiS je důležité zmínit výrazný nárůst homofobní rétoriky a systémové kampaně proti komunitě LGBTQ+. Strana využívá anti-LGBTQ+ nálady jako politický nástroj a vykresluje LGBTQ+ komunitu jako hrozbu pro tradiční polské hodnoty a identitu. Jedním z nejkřiklavějších příkladů institucionalizované homofobie byly tzv. zóny bez LGBT. Od roku 2019 mnoho obcí a regionů v Polsku přijalo

[18] https://www.batory.org.pl/wp-content/uploads/2019/07/Wybory-samorzadowe-2018-Raport-z-badania.pdf

[19] https://pl.wikipedia.org/wiki/Kryzys_wok%C3%B3%C5%82_Trybuna%C5%82u_Konstytucyjnego_w_Polsce
[20] Tamtéž,

usnesení, v nichž se prohlašují za svobodné od "LGBT ideologie". Ačkoli tato usnesení, nebyla právně závazná, vedla k diskriminaci a vyloučení a zároveň vytvářela nepřátelské prostředí pro LGBTQ+ osoby. Množily se zprávy o diskriminaci, nenávisti a násilí vůči queer lidem. Pochody a protesty LGBTQ+ se setkávaly s nepřátelstvím a násilím. Účastníci byli napadáni pravicově extremistickými skupinami a místní orgány často odmítaly poskytnout odpovídající ochranu. Docházelo k hrubému porušování práva na pokojné shromažďování a svobodu projevu, pochody a protesty byly zakazovány a omezovány. Systémové homofobní očerňování a násilí vůči queer lidem si vybralo svou daň na duševním zdraví a pohodě LGBTQ+ lidí. Mnozí z nich hlásili zvýšené pocity úzkosti, deprese a izolace v důsledku nepřátelského společenského a politického klimatu. Podpůrné služby a organizace se snažily držet krok s rostoucími potřebami podpory. Zhoršující se situace vedla také k nárůstu migrace LGBTQ+ osob za bezpečnějším a přijatelnějším prostředím.[21]

V říjnu 2020 zpolitizovaný Ústavní soud rozhodl, že potrat je protiústavní, i když má plod vážné vady.[22] Toto rozhodnutí dále omezilo již tak omezené důvody pro legální potraty a vyvolalo rozsáhlé protesty a mezinárodní odsouzení. Podle nezávislých odborníků bylo rozhodnutí vyneseno se zjevnými právními vadami.[23] Kritici tvrdili, že rozhodnutí fakticky vytvořilo téměř úplný zákaz potratů a nutí ženy donosit neživotaschopné těhotenství.

Téměř úplný zákaz potratů má tragické důsledky pro zdraví a blaho žen. Mnoho žen podstoupilo nebezpečné a nelegální potraty nebo bylo nuceno vycestovat do zahraničí, aby získaly potřebnou lékařskou péči. Pokud jde o úplný zákaz potratů, je třeba poznamenat, že na zákaz potratů v Polsku měla významný vliv krajně pravicová organizace Ordo Iuris,[24] která je podezřelá z financování Kremlem.

[21] Kampaň proti homofobii a sdružení Lambda Varšava, *Sociální situace LGBTA osob v Polsku. Zpráva za roky 2019-2020. přehled klíčových údajů,* Varšava 2021, s. 14.
[22] https://oko.press/polska-pieklem-kobiet-pis-i-trybunal-julii-przylebskiej-wprowadzili-zakaz-aborcji
[23] https://www.batory.org.pl/oswiadczenie/stanowisko-zespolu-ekspertow-prawnych-w-sprawie-rozstrzygniecia-trybunalu-konstytucyjnego-dotyczacego-aborcji/
[23] https://wyborcza.pl/10,82983,20795970,to-oni-stoja-za-projektem
[24] https://wyborcza.pl/10,82983,20795970,to-oni-stoja-za-projektem-calkowitego-zakazu-aborcji-tajemnice.html

VIZUÁLNÍ KULTURA A REPREZENTACE PROTESTU

Ve výzkumu vizuální antropologie zahrnuje pojem vizuální kultury způsoby, jakými vizuální média utvářejí a odrážejí kulturní normy, hodnoty a identity. V kontextu protestních hnutí hraje vizuální kultura klíčovou roli při utváření veřejného mínění a mobilizaci podpory. Obrazy vytvořené během protestů slouží jako forma vizuálního aktivismu, v němž je samotný akt vytváření a šíření těchto obrazů formou odporu.

Myšlenka vizuálního aktivismu je zvláště důležitá při zkoumání role fotografie v sociálních hnutích. Jak je uvedeno v úvodu knihy *Jak se dívat na svět,* [25]vizuální aktivismus zahrnuje tvorbu a používání vizuálních médií ke zpochybňování dominantních narativů a k prosazování sociálních změn. Tato forma aktivismu se neomezuje na tradiční formy médií, ale zasahuje i do digitální sféry, kde se obrazy mohou rychle šířit a oslovit globální publikum.

"To, co bychom mohli nazvat praxí vizuální kultury, prošlo za posledních pětadvacet let několika verzemi a nyní se sblížilo kolem vizuálního aktivismu. Pro mnoho umělců, akademiků a dalších, kteří se považují za vizuální aktivisty, je vizuální kultura způsobem, jak vytvářet formy změny."[26]

Žijeme v době internetu, který se neustále vyvíjí. Zásadní změny, k nimž došlo v posledních třiceti letech, proměnily vizuální kulturu a formy komunikace. Sociální média demokratizovala tok informací a fotografií. Denně vznikají miliony snímků a globálního obsahu, které velmi často hrají klíčovou roli při utváření veřejného mínění a mobilizaci podpory sociálních hnutí. Síla takové komunikace byla opakovaně uznána. Komunikace mezi účastníky, vytváření skupin prostřednictvím sociálních sítí, audiovizuální záznam protestů a interakce mezi účastníky zvyšuje význam a dosah.

Průsečík digitální kultury a protestu, kde lze vizuální symboly využít k podnícení veřejné podpory a posílení hlasů marginalizovaných komunit. Mohou také vyvolávat sporné otázky, protože, jak správně upozorňuje výzkumnice Hanna Grześkiewicz[27], mohou být pouhými

[25] Mirzoeff, Nicholas, *How to See the World* (*Jak se dívat na svět)*, Londýn 2015, s. 6.
[26] Tamtéž,
[27] Grześkiewicz, Hanna*, The looping of art, research and the street in recent Polish protests, APRJA, vol. 11, issue 1,* 2022 ISSN 2245-7755, s. 109.

snímky, zatímco jejich sociálně-mediální povaha může být nespolehlivá nebo cenzurovaná algorytmy.[28]

V návaznosti na svou disertační práci bych také ráda uvedla tvrzení, že protest je vizuální fenomén. Použijme zde argument Rafała Drozdowského, který přirovnává prostředí sociálních protestů k prostředí sportovních událostí.

"Rámcování veřejných protestů (stejně jako rámcování sportovních událostí) je způsob, jak jim poroučet. Má ukázat, že máme co do činění s výjimečnou událostí. Čím více úsilí, času a peněz si příprava kulis vyžádala, tím je protest - v očích účastníků - důležitější a tím větší má váhu a význam. Velikost protestní scény (velké množství transparentů, velkoformátové vlajky a transparenty, originální převleky protestujících, bubny, dýmovnice, loutky atd.) je jakousi ukázkou síly a organizační zdatnosti. Je také důkazem odhodlání." [29]

Bezpochyby. Vizuální ztvárnění polských protestů je velmi nápadné a tradice grafického designu, mimo jiné v oblasti plakátů, je obzvláště patrná. Za zmínku zde stojí například polské hnutí Solidarita a jeho vizuální znak a tvůrce Jerzy Janiszewski.[30] Jedním z takových současných polských symbolů se stal červený blesk, který pro Stávku žen navrhla Ola Jasionowska. Symbol pro-potratových protestů v Polsku, které zesílily na konci října 2020. Nelze přehlédnout ani mezinárodní propotratový symbol, drátěný věšák,[31] který se na protestech objevil nejen ve fyzické, ale i v malované podobě. Na ulicích, transparentech, chodnících, zdech budov. Symbol nástroje potratového podsvětí, který připomíná staré a nebezpečné metody potratů.

Intenzitu a dynamiku protestů podtrhovaly hmotné předměty nazývané protest art. Převleky inspirované rave kulturou, transparenty s hesly (mimo jiné vtipnými, vulgárními nebo se vzkazem), hudba a perfomance se nepochybně staly nositelem informací a symbolickým produktem. Vulgární hesla jako WYPIERDALAĆ (eng. FUCK OFF) se stala předmětem diskusí lingvistů, akademiků a politiků. Zde však stojí za zmínku, že se objevily i umělecké aktivity, jako

[28] Tamtéž,

[29] Drozdowski, Rafał, *Jak a proč studovat vizualitu sociálních protestů, Czas Kultury : kultura, literatura, filozofia.* 0867-2148. r. 33, č. 4 (2017), s. 23.

[30] Janiszewski, Jerzy (narozen 11. března 1952 v Płocku) - polský grafik, opoziční aktivista v období komunismu, tvůrce grafického symbolu "Solidarita".

[31] https://natemat.pl/233255,jak-dokonac-aborcji-wieszakiem-dlaczego-wieszak-jest-symbolem-dla-kobiet

je výše zmíněná performance, malování sloganů na zdi a nástěnné malby odvozené od street artu. Tuto kapitolu zakončím citátem, převzatým od badatelky Adrianny Krzywik.[32]

"Protestní umění je bezpochyby nejrychlejším a nejvíce rezonujícím poselstvím protestujících. Je to angažované umění, které nejen reaguje na politické konflikty, ale také určuje směr jejich vývoje."[33]

[32] Krzywik, Adrianna, *Dekódování vizuálních poselství uměleckých protestů proti zpřísnění práva na potrat v Polsku*, Discourse&Dialogue 2021/1 10.5281/zenodo.5040798 s, 114.
[33] Tamtéž,

FOTOGRAFIE JAKO FORMA PROTESTU

"Měli bychom se zamyslet nad tím, jak fotografii světu představit jinak." [34]

Jörg Colberg v rozhovoru pro časopis FK zdůraznil, že je důležité, aby se fotografové kriticky zabývali fotografickým obsahem, zpochybňovali ho a zpochybňovali jeho narativ.

A co fotografové, kteří také protestují a nejsou napojeni na mainstreamová média, jejichž cílem je objektivně informovat o politických událostech? Existuje nějaké spojení mezi protestními hnutími zdola a aktivisty v první linii, umělci a fotografy, novináři a publikacemi, které šíří zprávy.

V říjnu 2020, těsně po rozhodnutí Ústavního soudu, který zpřísnil potratový zákon v Polsku a de facto jej postavil mimo zákon a kriminalizoval, jsem se připojila k APP. Pro mě, stejně jako pro ostatní spoluzakladatele archivu, bylo dokumentování těchto událostí formou odporu a protestu. Tím, že se archiv solidarizoval s protestujícími, ztotožnil se s hesly na transparentech a de facto se postavil proti úřadům, se připojil k boji za změnu v Polsku po roce 2015. Nejedná se o "přirozenou objektivní registraci". A právě tento nedostatek objektivity vyvolal v polské fotožurnalistické obci mimořádné kontroverze. Situaci nejlépe ilustruje vyjádření Agaty Kubis v rozhovoru s Dorotou Borodaj pro časopis Zachęta Online:[35]

"Mám pocit, že jsme jako klacek vložený do mraveniště. Byly chvíle, kdy mi bylo řečeno, že bych se měl vzdát novinářského průkazu, protože to, co děláme, má s fotožurnalistikou málo společného. Důvod? Protože to není "objektivní". Co to znamená? Jak mám být objektivní, i když jen jako žena a jako lesba - a tedy osoba, které se většina požadavků na protestech přímo dotýká? Od začátku máme jasno: do ulice vycházíme i proto, že se s jejími požadavky ztotožňujeme. A proto obracíme své objektivy tímto směrem. Nebudu předstírat, že se mě téma, které fotografuji, osobně nedotýká."

Rafał Milach ve stejném rozhovoru:[36]

[34] https://fkmagazine.lv/2021/11/26/interview-with-jorg-colberg/
[35] https://zacheta.art.pl/magazyn/archiwum-protestow-publicznych/
[36] Tamtéž,

"Neobjektivizuje realitu, ale vytváří konkrétní sdělení. Proto například nevytváříme kauzalitu fotografie v kontextu protestů v Polsku, s nimiž se neztotožňujeme."[37]

Pokrok vychází z negace. Kritérium objektivity, tak blízké typické tiskové fotografii a její estetice, jsme zde my, tvůrci Archivu, popřeli. Estetika, velmi často momentková, s použitím silných blesků, se také stala předmětem ostrých diskusí ve fotografické komunitě. Navzdory negaci bylo svým způsobem uplatněno fotožurnalistické know-how, které má k typické fotožurnalistice daleko. Můžeme směle říci, že zde máme co do činění s dokumentem sociální změny a aktivismu. Z pocitu občanské odpovědnosti, ovládající svůj fotoaparát jako zbraň, tvůrci archivu manifestovali a nadále manifestují svůj vlastní politický postoj a hodnoty, s nimiž se ztotožňují.

[37] Tamtéž,

Jako takový člověk, začínající dokumentarista, jsem v říjnu 2020 nastoupil do archivu. Nevyhnutelně to bylo z několika pohnutek. Jedním z nich byla víra v kauzalitu obrazu, které věřím dodnes. Druhým je altruistická forma, být společensky užitečný, a třetím je vzpoura proti zlé moci. Abych parafrázoval Parksa – „fotoaparát je moje zbraň".[38]

[38] Parks, Gordon, *A Choice of Weapons,* Minnesota 2010, s. 6.

"Někdy naše přítomnost dává pocit zastupitelnosti lidem, kteří protestují v menších městech. Ale Varšava se od menších měst liší - na protesty chodí davy lidí, včetně fotografů. A v malém městě, kde protestuje třeba jen pár desítek lidí, dávají naše fotografie lidem pocit, že se jejich přítomnost také počítá. Tak tomu bylo nedávno při velmi komorním protestu u Pohraniční stráže v Rudě Slezské. Přišlo pár dospělých a dětí, ale díky tomu, že se objevila místní média a někdo s fotoaparátem, se jejich poselství dostalo daleko za hranice místa, kde se protest konal. I to je pro A-P-P velmi důležitá role." Michalina Kuczynska v rozhovoru pro Zachetu.[39]

V té době se skupina také rozšířila o dvě mladé a talentované feministické fotografky - již zmíněnou Michalinu Kuczyńskou a Alicju Lesiakovou. Druhá jmenovaná už více než dva roky dělá kariéru v polském módním a reklamním průmyslu, mimo jiné plní zakázky pro polský módní gigant Reserved.

"Demonstrace jsem začal fotografovat v říjnu loňského roku. První jsem fotil 26. října, což si pamatuji, protože jsem s sebou neměl fotoaparát, vracel jsem se domů po práci. Byla to velmi zvláštní demonstrace, krajní pravice a nacionalisté bránili kostely proti ženám, které měly být hrozbou. Na náměstí kolem kostela byla demonstrace a ti muži měli rozpažené ruce, v rukou růžence, dělali nacistický pozdrav a modlili se, aby chránili kostely. A policie tam byla proto, aby tyto muže, ne ženy, ale tyto muže, chránila před demonstranty. Bylo to tak zvláštní, že jsem cítil, že to musím zdokumentovat, a od té doby sleduji všechny varšavské demonstrace a fotím je. Rafal mi v listopadu 2020 napsal na sociální sítě, jestli se nechci zúčastnit APP. Už tehdy jsem používala tagy #archiwumprotetswowpublic a #app, takže samozřejmě!" vzpomíná Alicja Lesiak v rozhovoru pro francouzské 9 Lives Magazines.[40]

Když už jsme u toho, je třeba zmínit také vliv protestní fotografie na jazyk a změny paradigmat. Vynikajícím příkladem je fotografie Bianky Nwolisy, kterou pořídil Rafał Milach. V červnu 2020 vyšla desetiletá Bianka Nwolisa do varšavských ulic s transparentem "Přestaňte mi říkat černoch". Tato fotografie, která, jak autor sám přiznává, "není fotografií vyšší kategorie", měla jednoduše fungovat a šířit poselství. Nepochybně iniciovala diskurz, který se promítl do změn v polském jazyce. Výraz "černoch" (pol. Murzyn) byl považován za zraňující,

[39] https://zacheta.art.pl/magazyn/archiwum-protestow-publicznych/
[40] https://www.9lives-magazine.com/72202/2021/03/08/app-la-resistance-par-limage-un-collectif-de-photographes-documente-les-manifestations-pour-les-droits-des-femmes-en-pologne/?cn-reloaded=1

urážlivý a archaický a Rada pro polský jazyk, složená z asi 40 odborníků, doporučila vyhnout se používání tohoto výrazu pro černocha v médiích, administrativě a školách.[41]

"Slovo černoch je dnes nejen zatíženo špatnými konotacemi, ale je již archaické. [42]

[41] https://wiadomosci.onet.pl/kraj/czy-slowo-murzyn-jest-obrazliwe-stanowisko-rady-jezyka-polskiego/37ype3q
[42] https://rjp.pan.pl/dokumenty-rady?view=article&id=1898:slowo-murzyn&catid=109:uncategorised

STÁVKOVÉ NOVINY (GAZETY STRAJKOWE / STRIKE NEWSPAPERS)

V současné době jsme nepochybně svědky aktivistického obratu v občanské společnosti a jejích klíčových institucích. Tento "aktivistický obrat" se týká obnovených protestů ve veřejné sféře a rostoucího očekávání, že kulturní instituce by se měly zapojit do aktivistických požadavků a kritiky. To zahrnuje shromažďování, kurátorství a interpretaci odkazu protestů a veřejné prohlášení, že kulturní instituce jsou samy obhájci a aktivisty v sociálních otázkách. Jak si kulturní instituce připomínají protest a propojují odkaz protestu s historickými a současnými kampaněmi? Tato kniha ukazuje, jak se paměť protestu, kterou definujeme jako formu občanského vědění, soubor kulturních statků a etickou oblast, v níž se kulturní instituce angažují, stává místem sporu, jímž se muzea a archivy musí reflexivně pohybovat a publikum kriticky zapojit. Tato kapitola představuje, na čem je založeno naše pojetí paměti protestu, rámce a případové studie. Poté nastiňuje rozsah a strukturu knihy a zdůvodňuje hodnotu přístupu ke kulturním institucím jako k důležitým činitelům při vytváření a reaktivaci protestní paměti.

S vědomím "chladné registrace" a pomíjivosti zpráv na sociálních sítích se v archivu zrodil nápad vytvořit Strike Newspapers. Ačkoli samotná myšlenka takových novin není žádnou novinkou, v dnešních polských podmínkách se stala novou kvalitou. Noviny obsahovaly nejen fotografie, ale také texty, rozhovory s represovanými lidmi a plakáty s hesly, které bylo možné použít jako transparenty během protestů, vylepené na zdi v rámci aktu vzpoury proti úřadům. Vlastní noviny, které byly k dispozici zdarma, rozdávaly se na protestech nebo se daly stáhnout přímo z webových stránek archivu, se také staly nepostradatelnou součástí mnoha výstav v Polsku i v zahraničí.

STÁVKOVÉ NOVINY č. 1, 2 a 9

Pro účely dalšího textu tohoto článku jsem si dovolil citovat Michala Sita, který ve svém článku *Protestní dokument* v časopise *Kultura Zdola*,[43] charakterizoval první dvě čísla Stávkových novin vydaná na přelomu let 2020 a 2021, věnovaná boji za právo žen na svobodný potrat, takto: "V roce 2020 se v nich objevilo více než 100 000 výtisků.

"Nejedná se o reportážní monografii realizovanou z bezpečné pozice neutrality. Naopak. Každý detail zde má fungovat - má být hlasitý, nekompromisní, jednoznačný a účinný. Uvedené fotografie jsou nástrojem protestu. Stávají se médiem sporu."[44]

Formulář Stávkových Novin má promyšlenou a osobitou strukturu pro všechna vydání. Jak jsem již zmínil, skládá se z textů, fotografií a plakátů. Ty odkazují na styl rebelie a byly navrženy tak, aby se daly použít jako protestní transparenty, čímž noviny získaly performativní význam. Ve skutečnosti by jejich design mohl připomínat protestní soupravu. Mohli jste ji získat na protestech, stáhnout si ji z webových stránek Archivu a vytisknout si ji sami, objednat si ji v obchodě Nadace Bęc Zmiana (zaplatíte pouze poštovné). Noviny měly také posílit verbální, vizuální a performativní sdělení.

Obě pro-potratová vydání mají na titulní straně červený blesk, výše zmíněný symbol stávky žen, který navrhla Ola Jasionowská. Zduplikovaný blesk s přelepenými hesly z transparentů prvních říjnových protestů: "NIKDY NEBUDEŠ CHODIT SÁM", "MOJE TĚLO - MOJE VOLBA", "MYSLÍM, CÍTÍM, ROZHODUJI", "VOLBA NENÍ ZAKÁZÁNA", "VAŠE KAPLE, NAŠE DĚTI".

Stojí za povšimnutí, že červený blesk na bílém pozadí odkazuje na polské národní barvy, které si v dnešní době tolik přivlastňuje krajní pravice, zatímco tučné černé písmo odkazuje na vzpouru a posiluje poselství.

Grafickou úpravu těchto dvou čísel Stávkových Novin má na svědomí známá polská knižní designérka Ania Nałęcka Milach.

Na titulní straně Stávkových Novin č. 1 nás Karolina Gembara v úvodu uvádí do tématu, dává do souvislosti celou situaci a již k nám promlouvá:[45]

[43] Sita, Michał, *Dokument Protestující. Rozhovor s Karolínou Gembara, Adamem Lachem, Agatou Kubis a Michałem Adamskim, Wielkopolska. Kultura v jádru* https://kulturaupodstaw.pl/dokument-protestujacy/
[44] Tamtéž,
[45] Gembara, Karolina, *Gazeta Strajkowa 1*, 2020 ISBN 978-83-960958-1-7, s. 1.

"Zpolitizovaný Ústavní soud rozhodl, že potraty z důvodu závažných vad plodu jsou neslučitelné s polskou ústavou. Již téhož dne přišly ženy k budově soudu vyjádřit své rozhořčení. V následujících dnech se protesty rozšířily po celé zemi. Lidé protestovali v Sejnech, Wetlinu, Ząbkowicích Śląských i v zahraničí (celkem na 577 místech po celém světě). Ve Varšavě se na největší demonstraci sešlo více než 100 000 lidí. Pochod byl napaden pseudofotbalovými fanoušky. Dodnes probíhají blokády, shromáždění a demonstrace, a to na různých místech Polska, kde se kromě propotratových hesel hlásají i požadavky na sekulární stát nebo odstoupení vlády. Ve Varšavě i v dalších městech (v Poznani, Krakově, Vratislavi a Rzeszově) dokumentují boje žen fotografové a fotografky Archivu veřejného protestů - občanské iniciativy, jejímž cílem je zaznamenávat především prodemokratické demonstrace."[46]

[46] Tamtéž,

Póki wsadzali nam palce w uszy i nozdrza - nikt nie reagował. Wsadzili lapska w macice i wybuchło. Nareszcie. Dawno jestem z tego, że to kobiety zdobyły się na głośny krzyk - to świadczy o tym, że masa krytyczna została przekroczona.

Konila, Wrocław

Protesty, které nabíraly na síle, nezůstaly bez odezvy vlády. Policie začala protesty násilně potlačovat obušky, pepřovým sprejem a slzným plynem. Docházelo k případům bití a škrcení a k používání urážek a výhrůžek. Protestující byli na několik hodin uzavřeni (tzv. "kettling"). S rostoucím násilím přicházely i formy represe vůči protestujícím, které ztěžovaly kontakt s právníky.

To dalo prostor pro vznik Stávkových novin č. 2, které obsahovaly nejen popsané situace násilí a represe vůči protestujícím ve dnech 17.11.-13.12.2020, ale také fotografie ukazující brutalitu policie vůči protestujícím.

Jedním z hlavních prvků tohoto vydání je sbírka osobních svědectví protestujících, z nichž mnozí zažili policejní brutalitu na vlastní kůži. Tato svědectví jsou klíčová pro pochopení toho, jak byl státní aparát, například policie, využíván nikoli k udržování pořádku, ale k

zastrašování, obtěžování a kriminalizaci pokojných protestujících. Mnohá svědectví jsou otřesná a protestující v nich vzpomínají na případy nepřiměřené síly, nezákonného zadržování a duševního utrpení.

"(...) Na obličeji jsem měl masku a tlačili mi na hrudník a krk, dusil jsem se. Snažil jsem se komunikovat, ale jak můžete něco křičet, když se dusíte..." [47]

Výše uvedené svědectví pochází od dvaadvacetiletého Dawida Blachowského z Toruně, který vzpomíná, jak byl během protestu napaden zezadu. Dawid ve své výpovědi popisuje, jak ho policie násilím táhla, což u něj vyvolalo záchvat paniky. Když policisté pokračovali v násilném jednání, měl potíže s dýcháním a nebyl schopen plnit jejich pokyny. Byl vhozen do policejní dodávky, kde se jeho osud ještě zhoršil. Přikrčený a škrcený si vzpomíná, že se cítil bezmocný a nebyl schopen komunikovat kvůli fyzickému tlaku, který byl vyvíjen na jeho hrudník a krk. Policisté ignorovali jeho volání o pomoc, což jeho trauma ještě prohloubilo. Davidova zkušenost poukazuje na lhostejnost a krutost policie během těchto protestů.

[47] *Rozhovor s Davidem Blachowskim, Gazeta Strajkowa 2*, 2021 ISBN 978-83-960958-1-7, s.13.

ZOFIA, POZNAŃ

[…] W sobotę, dwa dni po wyroku pseudotrybunału Julii Przyłębskiej, po porannym spacerze z pieskiem, rzuciłam w najbliższy napotkany kościół trzema jajami z wolnego wybiegu. Była to moja odpowiedź na postawę Kościoła wobec łamania praw kobiet i osób z macicami, a konkretnie na stanowisko abp. Gądeckiego, który wyraził swoją „ogromną radość" z zaostrzenia i tak haniebnie restrykcyjnego prawa dot. aborcji. […] Po kilku dniach od zdarzenia w moim domu pojawiła się policja. Był wieczór, panowie zaskoczyli mnie na klatce schodowej. Kazali mi się wylegitymować, ale nie podali podstawy prawnej. Nie miałam przy sobie dokumentów, gdyż wracałam ze spaceru z pieskiem. Chciałam wejść do mieszkania i skontaktować się z prawnikiem. Wstawili nogę między próg a drzwi wejściowe i powiedzieli, że nie wyjdą, dopóki się nie wylegitymuję. Jeden z nich nie miał nazwiska na klapie munduru. […] Byli agresywni i wyzywali mnie od chuliganek. Wszyscy sąsiedzi słyszeli ich podniesione głosy.

[…] Myślę, że te represje, najścia i groźby ze strony służb są wynikiem strategii, która ma na celu kryminalizację osób protestujących, pokazanie, że są odpowiedzialne same za siebie, że spotka je/nas indywidualnie wymierzona kara. Całe szczęście, że społeczeństwo nie daje się na to nabrać i staje w obronie aresztowanych i przesłuchiwanych.

[…] Czuję lęk, gdyż dostaję maile, wiadomości i listy z pogróżkami, teraz noszę wszędzie ze sobą gaz pieprzowy i staram się, aby wieczorami ktoś ze mną był, ale jednocześnie czuję siłę i pewność, że to wszystko minie, że wygramy.

Przeczytaj cały wywiad na www.archiwumprotestow.pl

Svědectví o násilí popsaná v Strike Newspaper 2 ukazují, že policisté pod záminkou udržování pořádku systematicky používali represivní opatření, aby odradili od účasti na protestech. Takové represivní činy odrážejí nejen fyzické násilí, ale také psychologickou válku, jejímž cílem je vyvolat strach mezi veřejností, zejména mezi mladými protestujícími a ženami, a odradit je tak od dalšího zapojení do aktivismu.

Podle Irminy Szczepaniak, která podrobně analyzuje kriminologické[48] a sociologické pohledy na policejní akce během stávky žen, policie jednala jako zástupce státu a prosazovala hluboce kontroverzní a represivní právní rámec. Protesty se odehrávaly ve stínu vlády, která nejenže hájila rozhodnutí soudu, ale také podporovala stále autoritářštější politiku. Toto období se vyznačovalo nerespektováním občanských svobod, neboť vláda využívala policii k potlačování svobodného shromažďování a protestů.

Szczepaniak poznamenává, že policie nebyla neutrálním aktérem; prosazovala ideologický postoj vlády proti reprodukčním právům žen. Úřady označily protesty za veřejné nepokoje a ztotožnily občanskou neposlušnost s kriminálním chováním, což policii poskytlo záminku k beztrestnému jednání. Proti protestujícím byl použit pepřový plyn, obušky a nepřiměřený fyzický nátlak a mnozí byli zadrženi bez jasného právního důvodu. V některých případech se policie zaměřila na známé organizátory a vůdce protestů.

[48] Szczepaniak, Irmina*, ARCHIV KRIMINOLOGIE, Policie a protesty stávkujících žen - kriminologický a sociologický pohled*, 2022, č. 44(2), s. 128.

TRZEBA
BYŁO
NAS NIE
WKURWIAĆ

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur działający przy RPO o działaniu Policji. Fragmenty oświadczenia z 11.12.2020

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur (KMPT) przynie wyrazić najwyższe zaniepokojenie eskalacją przemocy ze strony funkcjonariuszy Policji, którzy dokonują zatrzymań w trakcie pokojowych manifestacji organizowanych na terenie całego kraju.

W trakcie wizytacji ad hoc prowadzonych przez KMPT począwszy od 23 października br., zatrzymani regularnie zgłaszają przedstawicielom Mechanizmu naruszenia zarówno obowiązujących przepisów prawa, jak i standardów ochrony praw zatrzymanych przed nieludzkim i poniżającym traktowaniem. [...] działania funkcjonariuszy [...] zagrażają życiu i zdrowiu zatrzymanych, a jednocześnie są oczywiście nieproporcjonalne do sytuacji, w której zostały podjęte.

Pomimo początkowego ograniczania się przez Policję do zapewniania bezpieczeństwa uczestnikom pokojowych manifestacji, w trakcie kolejnych protestów następowało stanowcze zaostrzenie działań policjantów, którego ewidentnymi symptomami były coraz liczniejsze zatrzymania, przewożenie zatrzymanych do komend policyjnych w podwarszawskich powiatach (a nawet do komend znajdujących się w strukturze KWP w Radomiu) i utrudnianie dostępu do pomocy prawnej lub powiadomienia osób trzecich o zatrzymaniu. Co więcej do tłumienia protestów używano także gazu łzawiącego (w tym w stosunku do przedstawicieli Sejmu - posłanek Barbary Nowackiej i Magdaleny Biejat), a w trakcie protestu 18 listopada w Warszawie wykorzystano nieumundurowanych funkcjonariuszy Biura Operacji Antyterrorystycznych, którzy użyli wobec protestujących pałek teleskopowych.

Należy zwrócić także uwagę na traktowanie osób zatrzymanych w trakcie ich pobytu w policyjnych miejscach detencji. Długotrwałe stosowanie kajdanek, uniemożliwienie skorzystania z toalety dopiero po przeprowadzeniu kontroli osobistej oraz rutynowe stosowanie kontroli osobistych osób zatrzymanych może stanowić poniżające traktowanie, które podobnie jak tortury oraz nieludzkie traktowanie, jest zakazane na mocy art. 40 Konstytucji RP.

Powyższe fakty wskazują w ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur na dwa zasadnicze problemy:

1. Do tłumienia pokojowych manifestacji Policja nie stosuje pokojowych środków służących deeskalacji napięć i zapewnienia bezpieczeństwa ich uczestnikom.

2. Środki przymusu bezpośredniego wykorzystywane w trakcie protestów społecznych wobec ich uczestników są często nieproporcjonalne do stwarzanego przez te osoby zagrożenia.

https://www.rpo.gov.pl/pl/content/oswiadczenie-kmpt-ws-sposobu-zatrzymania-kobiety

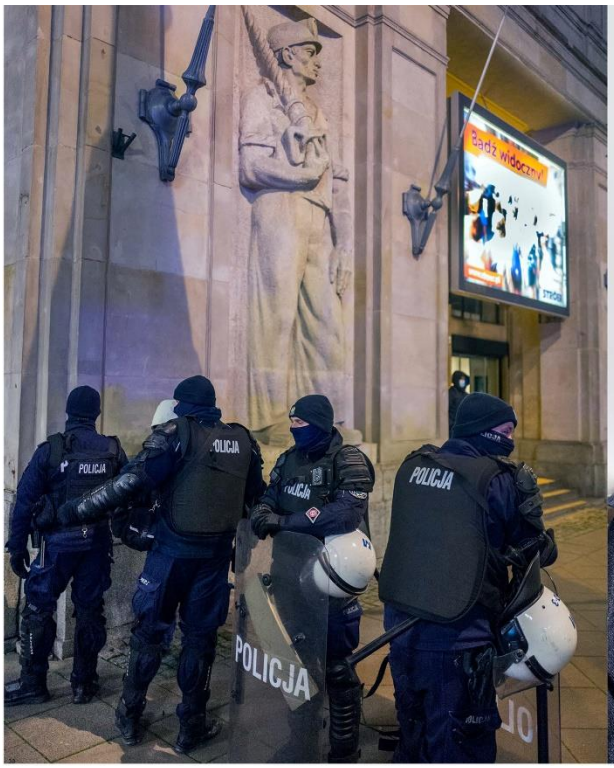

Navzdory drtivému policejnímu násilí a represím se ženské stávkové hnutí díky solidaritě a houževnatosti dále rozvíjelo. Tváří v tvář stupňující se brutalitě našli protestující sílu v jednotě a skandování "Nikdy nebudeš kráčet sama" se stalo bojovým pokřikem. Tento pocit sounáležitosti a společného boje je opakujícím se tématem Stávkových novin č. 2 a připomíná divákům, že i tváří v tvář státem podporovanému násilí boj za reprodukční práva a sociální spravedlnost pokračuje. Krásnou tečkou za tímto číslem je závěrečná stránka, na níž je fotografie DIY transparentu s heslem ODWAHU.

Vzhledem k tomu, že pro-potratové noviny vyjadřují nesouhlas se zákazem potratů v Polsku, dovolte mi, abych se věnovala poslednímu číslu novin, a to číslu 9. To je spojeno s tématem zákazu potratů a bylo věnováno ženám, které zemřely v důsledku toho, že jim bylo odepřeno právo na potrat. Pro účely této části článku použiji úvodní text z první strany 9. čísla Stávkových novin:

"Od roku 2021, kdy zpolitizovaný Ústavní soud zveřejnil své rozhodnutí o dosud platném potratovém zákonu, je v Polsku prakticky nemožné přerušit těhotenství v rámci veřejné i soukromé zdravotní péče. Důsledkem tohoto rozhodnutí jsou následná úmrtí Ani, Izy, Agnieszky, Marty a mnoha dalších, jejichž jména neznáme. Polští lékaři se bojí ženy zachraňovat. Jedna z posledních obětí zákazu potratů, 33letá Dorota, chtěla mít dítě. Legální potrat v místní nemocnici jí však mohl zachránit život. Nebyl však proveden. Předseda vládnoucí strany na otázku týkající se Doroty odpověděl: "žádný takový případ neexistuje". Navzdory drakonickému zákonu podle odhadů sdružení Potraty bez hranic každoročně přeruší své těhotenství 120-130 000 polských žen. Dělají to v tichosti, na německých či slovenských klinikách nebo doma. Používají farmakologické a někdy i chalupářské metody... 95 % z nich svého rozhodnutí absolutně nelituje. Potraty byly, jsou a budou. Přesto jeho zákaz - zabíjí."[49]

Stávkové noviny č. 9 jsou posledním a závěrečným číslem série Public Protest Archive, která vznikla v rámci dlouhodobého boje proti stále restriktivnějším zákonům o potratech a jejich kriminalizaci. Toto číslo také vrhá vizuální a narativní světlo na protesty, které se staly určujícím aspektem polské společensko-politické krajiny. Stejně jako v předchozích dvou číslech i toto číslo využívá fotografie, design a svědectví k zachycení hlasů těch, kteří bojují za tělesnou autonomii. Avšak zatímco první číslo se zaměřilo na vzpouru proti prohibici a druhé se zabývalo útlakem a násilím ze strany státu, třetí číslo dává hlas nejen ženám, které zemřely v důsledku prohibice, ale také těm, které zažily nechtěné těhotenství a strach z nelegálního potratu.

[49] Gembara, Karolina, *Gazeta Strajkowa 9*, 2023, ISBN 978-83-960958-1-7, 2023, s. 1.

Fotografie / Photographs: MICHAŁ ADAMSKI, MARCIN KRUK, MICHALINA KUCZYŃSKA, AGATA KUBIS, RAFAŁ MILACH, JOANNA MUSIAŁ, WOJTEK RADWAŃSKI, DAWID ZIELIŃSKI

Redakcja / Editing: Karolina Gembara, Rafał Milach
Projekt graficzny / Graphic design: Ania Nałęcka-Milach
Teksty / Texts: Magdalena Chrzczonowicz / oko.press, Aborcyjny Dream Team, Karolina Gembara
Tłumaczenie / English translation: Krzysztof Kowalczyk
Korekta tłumaczenia / English proofreading: Nicholas Hodge
Korekta / Proofreading: Hajo Nałęcka

Podziękowania / Acknowledgements: Aborcyjny Dream Team, Magdalena Chrzczonowicz / oko.press, Muzeum Folkwang

Dziękujemy osobom zaangażowanym w powstanie tej gazety, a także wszystkim osobom aktywistycznym, które każdego dnia walczą o lepszy świat i bezpieczne jutro dla nas wszystkich.

Thanks to all the people involved in the creation of this newspaper, and to all the activists who fight every day for a better world and a safe tomorrow for us all.

GAZETA STRAJKOWA #9
Zdjęcia i wywiady w obecnym wydaniu gazety pochodzą z okresu po zaostrzeniu przez obecną ekipę w 2021 r. przez rząd Prawa i Sprawiedliwości. Hasła zapożyczone od uczestniczek_ków protestów.

STRIKE NEWSPAPER #9
The photos and interviews in the current edition of the newspaper come from the period after the tightening up of the abortion law in 2021 by the Law and Justice government. The slogans were borrowed from the participants of the protests.

www.archiwumprotestow.pl

www.archivesofpublicprotests.pl

Karolina Gembara sem správně zařadila úryvky z rozhovoru *"Raději zemřít než být v tomto těhotenství"*, který s Annou vedla Magdalena Chrzczonowicz pro OKO.press.[50]

"[...]Dělal jsem to v koupelně, potichu. Paralyzován strachem, že to někdo objeví. Hygienické prostředky jsem vyhazovala do košů na sídlišti, abych nezanechala žádné stopy [...]".[51]

Texty v tomto čísle posouvají hranice aktivismu v tisku a zesilují dramatický hlas žen, které bojují proti přísné politice polské vlády.

[50] Magdalena Chrzczonowicz, *Raději zemřu, než abych byla takhle těhotná, OKO.press,* 17. dubna 2023 *https://oko.press/wywiad-z-anna-ktorej-wydrzynska-wyslala-tabletki*

[51] Citát pochází z rozhovoru: *"Raději zemřu, než abych byla v tomto těhotenství"*., Gembara, Karolina *Gazeta Strajkowa. 9,* ISBN 978-83-960958-1-7, 2023, s.3.

V mnoha ohledech *stávkové noviny č. 9* navazují na základy položené v předchozích dvou číslech. Opět se zde objevuje symbol ženské stávky v podobě červeného blesku, který prochází fotografiemi a protestními plakáty.

Tento opakující se symbol vizuálně propojuje protesty s širším příběhem odporu a zároveň dává novinám vizuální soudržnost, která spojuje každou fotografii s širším příběhem vzpoury, zatímco hesla vypůjčená od protestujících žen a mužů posilují a střídají toto poselství.

Mezi fotografiemi, které jsou na nich zachyceny, můžeme rozeznat portréty protestujících, často žen, které drží v rukou nápisy jako "MOJE TĚLO, MOJE VOLBA" nebo "NIKDY NEBUDEŠ CHODIT SÁM". Pevné zarámování těchto portrétů zvýrazňuje odhodlání a hněv ve tvářích protestujících a činí snímky hluboce osobními a přímými.

MY BODY — MY CHOICE

MOJE CIAŁO, MÓJ WYBÓR

Širší plány ukazující davy lidí v ulicích. Širokoúhlé záběry davů pochodujících ulicemi města, nesoucích transparenty a skandujících hesla, zachycují obdobně jako ve Stávkových novinách č. 1 a Stávkových novinách č. 2 kolektivní sílu hnutí a rozsah protestů. Záběry žen a jejich spojenců stojících společně a solidárně odrážejí rozsah odporu veřejnosti proti utlačovatelské vládní politice.

Stávkové noviny č. 1 sloužily jako úvod do hnutí odporu zdola a ukazovaly počáteční fáze protestů v ulicích Varšavy a dalších velkých měst. Zachycovaly šok a rozhořčení, které pociťovaly ženy v celém Polsku, když se postavily vládě, která jim brala základní práva. Vizuální vyprávění v čísle 1 představovalo spontánní mobilizaci a dokumentovalo okamžiky, kdy ženy poprvé vyšly do ulic na masové demonstrace.

Stávkové noviny č. 2 se mezitím zabývaly reakcí státu na protesty, zejména policejním násilím a represemi, které následovaly. Zaměřily se na to, jak protestující čelili násilné represi, a ukázaly záběry policejních konfrontací a zatýkání. Vydání zdůraznilo kriminalizaci nesouhlasu a

psychickou daň pro protestující, z nichž mnozí čelili zastrašování, obtěžování a právním důsledkům své účasti.

Naproti tomu Stávkové noviny č. 9 odrážejí vyzrálé hnutí. Spontánnost počátečních protestů se vyvinula v trvalý, organizovaný boj za dlouhodobou změnu. Vizuální vyprávění v tomto čísle se zaměřuje spíše na vytrvalost a solidaritu a ukazuje, že navzdory represím ze strany státu, které byly zdokumentovány v předchozích číslech, hnutí pro volbu nebylo umlčeno. Fotografie v tomto čísle přinášejí pocit vzdorného optimismu, kdy protestující navzdory překážkám, kterým čelí, nadále vycházejí do ulic.

Stávkové noviny č. 9 jsou silným vizuálním svědectvím hnutí za volbu v Polsku. Díky odvážným obrazům, emocionální hloubce a aktivistickému designu navazuje na odkaz série Stávkových novin a dokumentuje pokračující boj za reprodukční práva. Toto vydání, které navazuje na

základy položené ve Stávkových novinách č. 1 a Stávkových novinách č. 2, odráží vývoj hnutí a ukazuje, že navzdory násilí a represím boj za tělesnou autonomii zdaleka nekončí. Připomíná, že boj za práva žen je dlouhý, ale udržuje se díky solidaritě, houževnatosti a naději.

Stávkové Noviny č. 3: Výzva k akci v oblasti klimatu

Archiv veřejných protestů, který provokuje publikum, aby se na realitu klimatické krize dívalo optikou aktivismu, se rozhodl věnovat třetí číslo Strike Gazette tématu klimatické krize a stávky mladých za klima. Hlavní poselství Klimatických novin je jasné: už není čas čekat. Je třeba podniknout naléhavé kroky k zastavení klimatických změn a provést systémové změny na globální i místní úrovni.

Publikaci navrhla Anna Nałęcka - Milach a je složena z fotografií pořízených v letech 2019-2021 umělci, kteří se podílejí na tvorbě APP, různých textových forem a plakátů. Plakáty ve žluté a černé barvě evokují varovné barvy. Nápisy v černém verši s vybranými hesly z transparentů varují před "NEPLANETOU B", "MÁME 10 LET NA ZMĚNU SVĚTA" a vyzývají k akci.

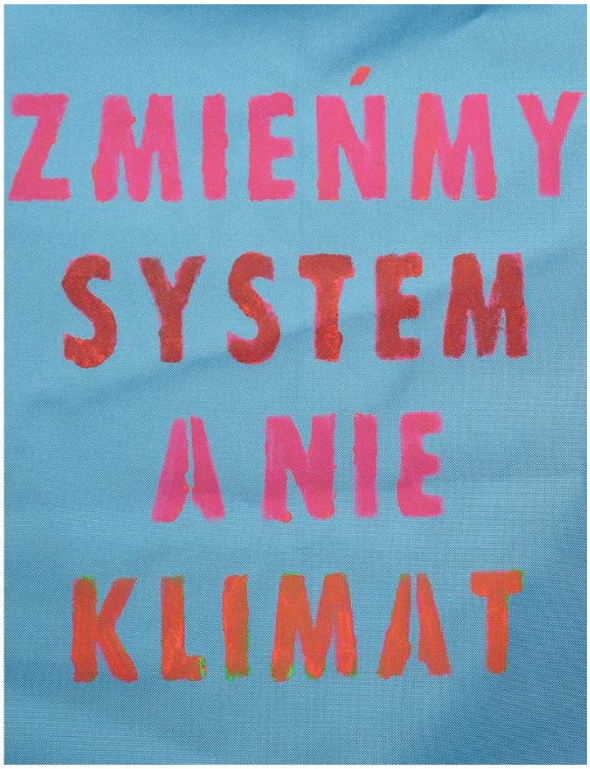

Jeden z autorů tohoto čísla, Filip Springer, odkazuje na průkopníka ekokritiky Lawrence Buella a zdůrazňuje, že environmentální krize je především krizí představivosti[52]. Tento náhled nás vyzývá, abychom si znovu představili svět a přišli s řešením klimatické krize, které přesahuje rámec "obvyklého podnikání". Springer formuluje varování před pasivitou a rizikem nečinnosti, která nás nevyhnutelně vede ke katastrofě. Vyzývá také k aktivním krokům k vybudování nové, udržitelné budoucnosti.

Tento skok v představivosti je nutný, protože mnoho lidí má potíže pochopit reálné důsledky změny klimatu. Například představa, že by Varšava mohla mít jednoho dne podobné klima jako Tbilisi, se zdá být vzdálená a abstraktní.[53] Noviny zdůrazňují, že je nezbytné, aby se takové scénáře staly hmatatelnějšími, a tím se podpořila akce. A vlastně tak činí hned na titulní straně, když píše "ZMĚŇTE SYSTÉM, NE KLIMATO".

[52] Springer, Filip, *Gazeta Strajkowa 3*, 2021, ISBN 978083-933361-9-7, s.3.
[53] Tamtéž,

OUR FUTURE IN YOUR HANDS

Jádrem tohoto čísla jsou osobní příběhy a úvahy šesti mladých aktivistů ve věku od 16 do 20 let z různých částí Polska, informace o stavu planety,[54] které zpracovala Dorota Borodaj, a požadavky Stávky mladých za klima.[55] Prostřednictvím osobních výpovědí a obrázků přenáší *Gazeta Strajkowa* klimatickou krizi z abstraktní do bezprostřední, lidské sféry.

Představil šest naléhavých požadavků stávky mladých za klima,[56] jako je uznání klimatické krize, okamžité snížení emisí skleníkových plynů a začlenění vzdělávání o klimatu na všech úrovních vzdělávacího systému.

Tyto požadavky adresované polské vládě jsou rozšířením požadavků, které formulovala celosvětová hnutí mládeže, jako jsou Fridays for Future v čele s Gretou Thunbergovou.

[54] Tamtéž, s. 35
[55] Tamtéž, s. 60
[56] Tamtéž, s. 60

NIE MA
PLANETY
B

Stávkové Noviny č. 3 není jen publikací o klimatu. Vychází ve spolupráci s organizacemi Greenpace Poland, Extincion Rebellion a Youth Climate Strike a je výzvou veřejnosti, aby podnikla kroky v souladu s vědeckým konsenzem a převzala odpovědnost za budoucnost planety. Díky strohému vizuálnímu zpracování a silnému příběhu zprostředkovává hloubku a význam klimatické krize. Mladí aktivisté vyjadřují své naděje a obavy a navrhují řešení, která mají kořeny v solidaritě, spravedlnosti a vědě. Připomíná, že boj proti klimatické krizi ještě zdaleka neskončil. Ještě je čas jednat, ale čas se rychle uzavírá. Zdůrazňuje také zásadní roli médií a vzdělávání. Vyzývá média, aby se prioritně věnovala otázkám klimatu a informovala o závažnosti krize.

Stávkové Noviny č. 4: Hlas komunity LGBTQIA+ v boji za rovnoprávnost v Polsku

Archiv zůstal věrný svým ideálům, tedy vytváření vizuálního archivu sociálních hnutí, zviditelňování a solidaritě s marginalizovanými LGBTQIA+ lidmi, a v roce 2021 vydal další číslo Strike Newspaper.

Čtvrtá publikace APP se stala výzvou k boji za práva a uznání LGBTQIA+ lidí. Vizuálně se shoduje s předchozími vydáními. Skládá se z dokumentárních fotografií, textů a plakátů. Duhová vlajka, symbol hrdosti LGBTQIA+, je opakujícím se motivem celé grafiky.

Fotografie, které jsou součástí novin, zde nemají sloužit jako podpůrné ilustrace, ale mají působit jako příběh a vyprávět ho. Ukazují momenty z protestů, střety s policií a portréty LGBTQIA+ aktivistů. Tyto portréty, které jsou často těsnými detailními záběry, zůstávají neustále v rámci námi přijaté estetiky. Zaměřují se na tváře, emoce a těla - jak během protestů, tak ve chvílích reflexe, a mají zdůraznit represi a zároveň odolnost a rezistenci LGBTQIA+ komunity.

Publikace, kterou navrhla Alicja Lesiak a na jejíž revizi se podílela Maja Nałęcka, s texty Antona Ambroziaka, Sylwii Chutnik, Karoliny Gierdol a Emila Zaremby, byla vydána v době, kdy se diskriminace queer lidí stále více institucionalizuje. Mezi takové příklady patří nechvalně známé "zóny bez LGBT" vyhlašované veřejnými činiteli, stejně jako systémová kampaň v rámci převzetí veřejnoprávní televize stranou Právo a spravedlnost.

Vládnoucí strana Právo a spravedlnost v rámci své politické strategie opakovaně útočí na osoby LGBTQIA+ a vykresluje je jako hrozbu pro polskou kulturu, katolické hodnoty a tradiční rodinné struktury.

LOVE
IS
LOVE

Pro účely dalšího textu budu citovat hlas Joanny Musialové,[57] který byl zařazen do tohoto čísla Stávkových novin hned vedle vyjádření Agaty Kubisové, Marty Bogdańské a Karoliny Sobelové. Jedná se o hlasy lidí z komunity LGBTQIA+, kteří přispívají do Archivu Veřejného protestů.

"Co si pamatuji, bojím se davů, takže jsem si také nikdy nepředstavoval, že bych se někdy mohl ocitnout v prostoru protestů a stávek. Přišel však okamžik, kdy můj vzdor , hněv, bezmoc a pocit povinnosti tváří v tvář boji za lidská práva, za má práva, svobodu a rovnost převážily nad pocitem pohodlí a strachu. Přestože davy stále stejně nemám rád, našel jsem si v prostoru veřejných demonstrací - za objektivem fotoaparátu - své místo a solidarita, síla, jednota, laskavost a přijetí, kterých jsem svědkem pokaždé, když vyjdu do ulic, mi dodávají sílu a nedovolují mi se vzdát." [58]

[57] Musiał, Joanna, *Gazeta Strajkowa 4*, 20221, ISBN 978-83-956367-3-8, s. 34.
[58] Tamtéž,

Je třeba poznamenat, že Stávkové noviny č. 4 byly napsány v napjatém a tísnivém kontextu. Zatčení LGBTQIA+ aktivistky Margot v roce 2020 se stalo ohniskem boje za práva LGBTQIA+ v Polsku, což vedlo k protestům po celé zemi. Policejní násilí během těchto protestů dále podnítilo rozhořčení veřejnosti a přitáhlo mezinárodní pozornost k porušování lidských práv v Polsku. Toto vydání se zabývá rolí policie a státní represe při potlačování LGBTQIA+ aktivismu. Osvětluje, jak byla policie využívána jako nástroj státu k zastrašování a obtěžování LGBTQIA+ aktivistů. V mnoha případech čelili protestující násilí, svévolnému zatýkání a právním důsledkům za pouhé prosazování rovných práv.

SVRSVM CORDA

SZUKAM
DZIEWCZYNY
:71850678

Navzdory represím přináší noviny také příběhy solidarity, které se objevily v komunitě LGBTQIA+ a jejích spojencích. Například protesty po zatčení Margot ukázaly sílu kolektivní akce. I když ne ve všech polských městech, protesty byly stejně početné jako ve Varšavě. Svědčí o tom i moje fotografie z tohoto období pořízená v Rzeszówě.

„Panie Piotrze, żeby móc zmienić oznaczenie płci na inne (a i tak nie na moją płeć, bo istnienie mojej płci państwo polskie w ogóle nie uznaje...), musiałem stoczyć prawie trzyletnią batalię z systemem (to na polskie standardy dość szybko...) – w tym tylko m.in. wydać na to tysiące zł z własnej kieszeni i, będąc dorosłym człowiekiem, pozwać do sądu... własnych rodziców oraz odpowiadać biegłym sądowym działającym w imieniu RP na pytania, jak się nastudowałem w dzieciństwie i czy oglądam pornografię. Dzięki temu, że to wszystko jakoś przeszedłem, mogłem wziąć ślub, ogromna masa moich przyjaciół i znajomych nadal nie może.

Wyobraża Pan sobie życie w pandemii ze świadomością, że najbliższego Panu człowieka państwo traktuje, jakby był dla Pana kimś zupełnie obcym? Myślę, że chyba nie... bo (całe szczęście) nigdy nie musiał Pan tego doświadczyć. Tak samo jak pewnie nie przeżył Pan sytuacji, w której ktoś Pana i Pańską żonę opluwa na ulicy i obrzuca kamieniami ze względu na to, że trzymacie się za ręce. Jak pierwszy raz czegoś takiego doświadczyłem, miałem kilkanaście lat. A ja i tak nigdy nie zostałem pobity, w przeciwieństwie do wielu osób LGBTQIA+ w Polsce, które na dokładkę na policji często w takiej sytuacji spotykają się z wyśmianiem, wtórną wiktymizacją czy... dodatkową przemocą. Danych na ten temat nikt nie zbiera, bo prawo nie chroni nas przed przestępstwami motywowanymi uprzedzeniami, nienawiścią, pogardą. Nikt Panu nie odmówi wspólnego rozliczenia podatków z żoną i prawo do pochowania jej, jeśli ona pierwsza umrze. Myślę, że jak się Pan urodził, nie przeprowadzono na Pańskich genitaliach zbędnych, okaleczających operacji bez Pana zgody. Mam też powody, żeby zakładać, że nie «dowiedział» się Pan w trakcie edukacji w szkole, że jest Pan chory i zaburzony ze względu na to, kim Pan jest i/lub kogo Pan kocha.

Sądząc po tym, co Pan powiedział w wywiadzie, nikt z Pana znajomych nie popełnił samobójstwa przez prześladowania ze względu na orientację/tożsamość płciową i Pana dom nie był schronieniem dla tych, którzy zostali wyrzuceni z tego powodu z domu albo uciekli z niego przed transfobiczną/homofobiczną przemocą. Zazdroszczę.

Wbrew temu, co Pan twierdzi, w latach 80. działały grupy ludzi LGBTQIA+, może Pan o tym nie wiedzieć, ale to nie powoduje, że ich nie było.
A w bodajże 1988 próbowano zarejestrować Warszawski Ruch Homoseksualny. Nie wyrażono na to zgody... Zo to w roku 1990, czyli 31 lat temu, zarejestrowano Stowarzyszenie Grup Lambda. Od 1997, nieprzerwanie (24 lata), działa najstarsza nadal istniejąca polska organizacja LGBTQIA+, Stowarzyszenie Lambda Warszawa. W 2003 roku, 18 lat temu, senatorka Maria Szyszkowska złożyła pierwszy projekt ustawy o związkach partnerskich. Od ustawy o uzgodnieniu płci, pierwszej zawetowanej przez Andrzeja Dudę, mija w tym roku 6 lat. To nie jest coś, co istnieje od wczoraj...

I mimo tych wszystkich działań, w sformalizowanej formie już kilkudziesięcioletnich, w Polsce rosną jak grzyby po deszczu «strefy wolne od LGBT», rządzący nazywają nas ideologią, wbrew temu, co Pan mówi, przemoc na ulicach, w domach, szkołach czy pracy jest powszechna, ustaw choćby o związkach partnerskich, o uzgodnieniu płci, równości małżeńskiej, ochronie osób interpłciowych przed przemocą medyczną nie ma.

Jest mi bardzo przykro i jestem zszokowany, że człowiek od wielu lat jak Pan zaangażowany w ruchy społeczne zaprzecza temu, że to jest systemowa opresja. Mam nadzieję, że po prostu Pan się nie zastanowił i rzucił pierwsze, co przyszło na myśl, i że Pan się jednak zreflektuje, doedukuje i nie tylko przestanie mówić głupoty, że w Polsce nie ma systemowej dyskryminacji osób LGBTQIA+, ale że jeśli zostanie Pan RPD (czego Panu życzę), to będzie Pan aktywnie działać przeciwko tej dyskryminacji. Wierzę, że jest Pan osobą zdolną do refleksji i potrafiącą przyznać się do błędu i go naprawić. Pozdrawiam serdecznie!"

Emil Zaremba

Stávkové noviny č. 4 nejsou jen publikací. Je to svého druhu politické prohlášení, které dává hlas komunitě LGBTQIA+ v Polsku. Je katalyzátorem akce a vizuální formou odporu, dokumentuje boj za práva LGBTQIA+ a zajišťuje, aby tyto hlasy byly slyšet jak v Polsku, tak na mezinárodní úrovni.

JESTEM CZŁOWIE-KIEM, NIE JESTEM IDEOLOGIĄ

Stávkové Noviny č. 5: vizuální manifest solidarity s běloruskou menšinou v Polsku

Další, páté číslo Stávkových novin bylo věnováno solidaritě s běloruskou menšinou v Polsku, zejména po prezidentských volbách v Bělorusku v roce 2020. Tyto volby, všeobecně považované za zfalšované, v nichž zvítězil dlouholetý diktátor Alexandr Lukašenko, vyvolaly v Bělorusku masové protesty. Zpočátku pokojné protesty se setkaly s násilnou policejní represí. Tisíce demonstrantů byly zatčeny a mnoho z nich bylo zbito a mučeno. Velká část běloruského obyvatelstva, včetně politických oponentů, aktivistů a běžných občanů, byla nucena emigrovat a mnozí uprchli do sousedních zemí, včetně Polska.

Noviny přinášejí obrazový a textový záznam o demonstracích solidarity, které se konaly v Polsku, a také přímé svědectví běloruských občanů, kteří hledali útočiště v sousedních zemích kvůli politickému pronásledování.

Pro toto vydání Archiv přizval ke spolupráci externí umělce. Můžeme zmínit např: Denis Dalecki, Yauhen Malashkevich, Karolina Polyakova, Ana Prokopczyk, Ala Savashevich, Julia Shablovskaya.

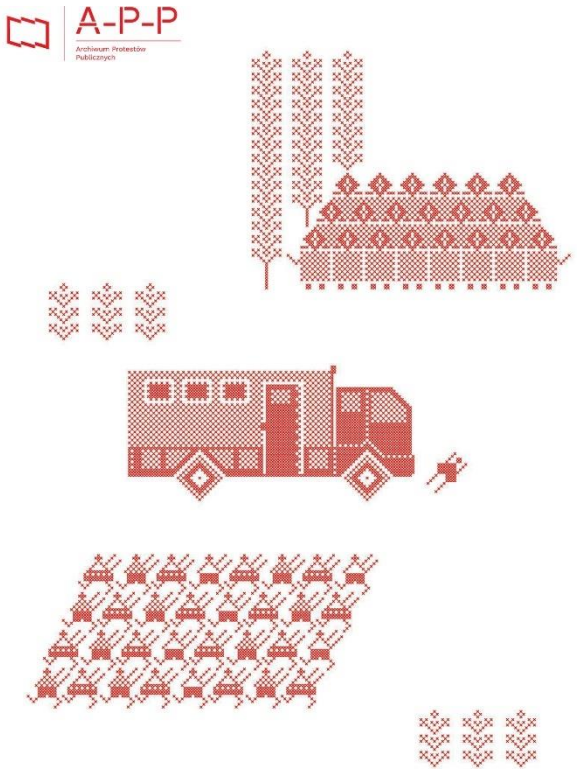

Celé dílo otevírá ilustrace Rufiny Bazlové, která ve své práci vychází z tradiční běloruské výšivky. Ilustrace slouží jako kulturní symboly, které spojují současný boj za demokracii s dlouhou historií běloruského odporu proti útlaku. Na projekt dohlížely Ania Nałęcka - Milach a Karolina Gembara. Po vizuální stránce bylo zachováno uspořádání přijaté organizací APP, které využívá fotografie, texty a hesla z protestů. Hesla solidarity jsou v běloruštině, umístěná na pozadí opoziční vlajky (bílá, červená, bílá). Svědectví lidí, kteří uprchli z Běloruska.

Texty Anny Karapenko, Lesii Pczełko a svědectví lidí utlačovaných běloruským režimem. Tato svědectví jsou otištěna v polštině i běloruštině, což zdůrazňuje dvojjazyčný a mezikulturní charakter hnutí solidarity. Umístění textu vedle fotografií vytváří pocit dialogu mezi obrazem a slovem, přičemž každý z nich posiluje vliv toho druhého.

Stojí za to zde citovat Annu Karapenko,[59] běloruskou kurátorku, která v úvodu publikace popisuje situaci, v níž se Bělorusové nacházejí.

"Naše dnešní prožívání času se podobá stavu limbu, kdy mysl a tělo už nejsou tím, čím byly dříve, ale ještě nenabyly nové podoby. Podobnou zkušenost popisuje Aristoteles pomocí pojmů "akt" a "potence". Podle filosofa se realizace bytí nemusí nutně projevovat v tom, co je dokonalé a úplné, ale může být také entelechií - stavem, který již obsahuje potenci, a to jak jako proces, tak jako výsledek. Jednou z modelových atavistických reakcí lidské mysli a těla na traumatizující situaci nebo silný stres je triáda: "boj" - "útěk" - "zůstat v klidu". [60]Každá z těchto reakcí má svůj význam z hlediska zachování schopnosti organismu žít, což se projevuje jako potřeba získat energii a sílu."

[59] Karapenko, Anna, *Gazeta Strajkowa 5*, 2021 ISBN 978-83-956367-3-8, s. 2.
[60] Tamtéž,

Ústředním prvkem vizuálního a textového vyprávění pátého čísla GS jsou osobní příběhy těch, kteří trpěli pod Lukašenkovým režimem. Tato svědectví dávají abstraktním číslům politických vězňů a vyhnanců lidskou tvář. Jedno svědectví například vypráví příběh Stase, mladého muže zatčeného během protestů. Popisuje brutální podmínky, v nichž byl držen, kdy byl bit, zbaven jídla a vody a nucen snášet psychické mučení. Jeho příběh je jedním z mnoha, které odrážejí systémové represe v Bělorusku, kde režim používá násilí jako nástroj kontroly.

Rozložení těchto výpovědí odráží chaotickou a nejistou realitu, které museli protestující čelit. Text je často umístěn na okrajích stránek, což vizuálně znázorňuje pocit, že se nacházejí na okraji společnosti nebo ve stavu exilu.

Stejně jako v předchozích číslech *Gazeta Strajkowa 5* hraje klíčovou roli fotografie. Není to jen forma fotografického dokumentu, ale akt odporu sám o sobě. Zachycené okamžiky kolektivní solidarity, sevřené intimní portréty, zde slouží jako výzva k akci a připomínají

čtenářům, že boj za svobodu v Bělorusku ještě zdaleka neskončil a že solidarita s utlačovanými lidmi bez ohledu na hranice je klíčová.

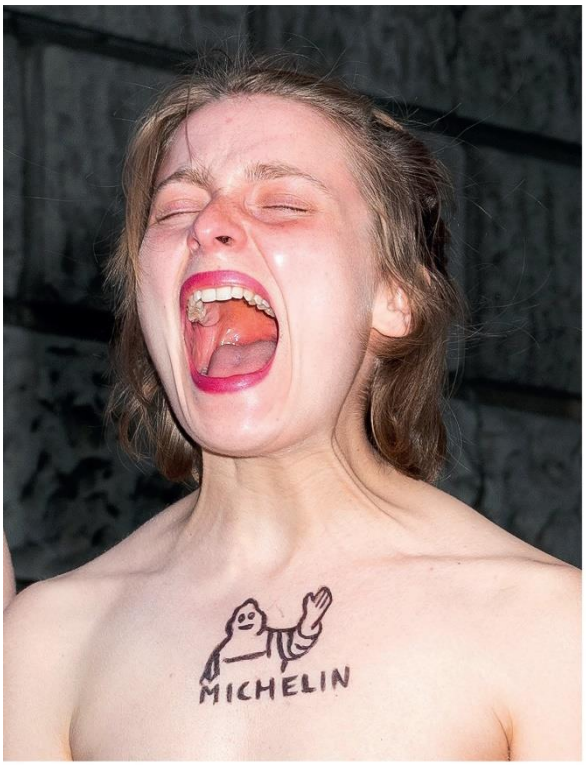

Мамонкі адгрэўленыя з турмы сваім сем'ям

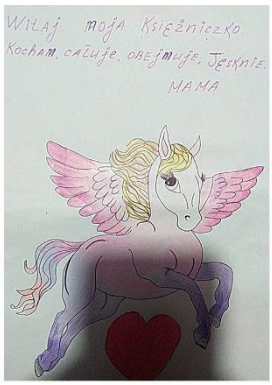

Rysunki wysłane z więzienia do swoich rodzin

От жены политзаключенного:

Наша семейная жизнь с Кимом – это всегда радость и позитив, поэтому историй могу вспомнить много. Но одна из самых запоминающихся – о том, как муж делал мне предложение.

В тот летний день Ким с другом работали над плотом: скоро планировали хорошей компанией сплав по Березине. Я в очередной раз пришла «проконтролировать процесс»: работа кипела. И тут мой любимый, весь в пыли, становится на одно колено и достает из кармана велюровую коробочку.

Конечно же, я ответила: «Да!». С тех пор я ни разу не пожалела о том, что наши судьбы сплелись воедино.

Мы с дочерью очень ждем Кима дома. Буду очень признательна, если вы напишете ему письмо по адресу:

Самусенка Кім Андрэевіч, СІЗА-1. 220030, г. Мінск, вул. Валадарскага, 2.

Самусенко Ким Андреевич. Арестован 3.11.2020.

Обвиняется по статьям УК РБ: ст. 342. Организация и подготовка действий, грубо нарушающих общественный порядок; ст. 293. Массовые беспорядки; ст. 349. Несанкционированный доступ к компьютерной информации (валом сети Мингорисполкома).

Дома ждет жена и годовалая дочь.

[Письмо должно быть написано от руки на русском или белорусском языке.]

Od żony więźnia politycznego

Życie rodzinne moje i Kima jest radosne i pełne pozytywnych emocji, dlatego mogę przywołać sporo przyjemnych historii. Jedną z tych, które pamiętam najlepiej, są oświadczyny Kima.

Tamtego letniego dnia Kim ze swoim przyjacielem budowali tratwę – planowali spływ Berezyną dla całej naszej ekipy. Zajrzałam do nich któryś raz z rzędu, żeby „skontrolować proces" – dobrze im szło! I wtedy mój ukochany, cały w pyle, nagle klęka przede mną na jedno kolano i wyjmuje z kieszeni welurowe pudełeczko.

Oczywiście, że odpowiedziałam „tak"! Od tamtej pory nigdy nie żałowałam, że połączyliśmy nasze losy.

Obie z córką niecierpliwie czekamy na powrót męża i ojca. Będę bardzo wdzięczna, jeśli znajdziecie czas, żeby napisać do Kima.

Adres: Самусенка Кім Андрэевіч, СІЗА-1. 220030, г. Мінск, вул. Валадарскага, 2, Białoruś.

Samusenko Kim Andreevich. Aresztowany 3.11.2020.

Zarzucono mu czyny z trzech artykułów kodeksu karnego: organizowanie i przygotowywanie działań rażąco naruszających porządek publiczny (art. 342), udział w masowych zamieszkach (art. 293) i nieuprawniony dostęp do informacji w komputerze (włamanie do sieci Mińskiego Miejskiego Komitetu Wykonawczego, art. 349).

Na Kima czekają: żona i roczna córka.

[List musi być napisany odręcznie po rosyjsku lub białorusku.]

*WIERZYMY!

От матери политзаключенной Антонины Кононаловой

Огромная радость для всех, а особенно для нее – его МАМЫ! Через два года появилась Настенька! Такая же радость! И я смотрю на свою взрослую дочь и радуюсь, какая же она прекрасная жена и мать для своих детей!

Однажды летом мы пришли искупаться на Неман. Где-то далеко, на другом берегу, все слышали плач щенка. Только моя Тошка сказала: «Я так не могу!» Переплыла речку и исчезала на несколько минут. Когда вернулась, в руках у нее были два рыженьких щенка. Домой мы возвращались с новыми питомцами, которые бежали за детскими ножками в новый дом. Малыши гордились тем, что их мама – герой, она шла по болоту, чтобы спасти щенят, и не боялась! Я тогда думала: «Зачем ей это надо было?» А сейчас я точно знаю, зачем...

Od matki więźniorki politycznej Antoniny Konowalewej

Jaka to była radość dla wszystkich, a szczególnie dla Niej, jego MATKI! Dwa lata później pojawiła się Nastieńka! To samo radość! Patrzę na swoją dorosłą córkę i cieszę się, że jest cudowną żoną i matką dla swoich dzieci!

Któregoś lata poszliśmy wszyscy popływać nad Niemen. Wszyscy słyszeliśmy, jak gdzieś daleko, na drugim brzegu, płacze szczenię. Tylko moja Toszka powiedziała: „Nie, tak być nie może!". Przepłynęła rzekę i zniknęła na kilka minut. Kiedy wróciła, trzymała w zamkniętych dwa rude szczenięta. W drodze do domu nowe zwierzaki plątały się pod nogami dzieci. Dzieciaki były dumne, że ich mama okazała się bohaterką, która przeszła przez bagna, żeby uratować szczenięta, i nie bała się! Pomyślałam wtedy: „I po co jej to było? Dlaczego?". Teraz już wiem, dlaczego...

Stávkové Noviny č. 6: Stav mimořádné krutosti.

Heslo "NIKDO NENÍ NEZLODĚJ", které se nachází na straně 2 a straně 63, otevírá další šestou publikaci vydanou APP. Zaměřuje se na humanitární katastrofu, ke které dochází na polsko-běloruské hranici od roku 2020.

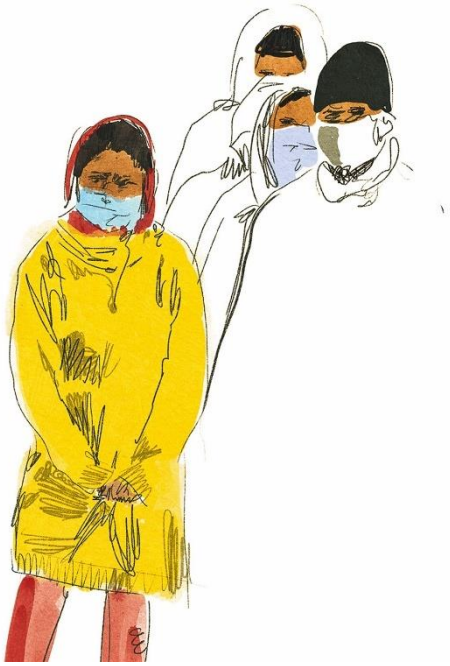

Toto číslo časopisu Strike Gazette zachycuje dramatické zážitky z boje o život uprchlíků, kteří uvízli v pohraničním pásmu mezi Polskem a Běloruskem, a z politiky polské pohraniční stráže, která se snaží uprchlíkům pomoci. Prostřednictvím dokumentárních fotografií a hlubokých osobních svědectví publikace ukazuje průsečík politických manévrů, lidského utrpení a občanského aktivismu. Z vizuálního a narativního hlediska je nejen výzvou k akci, ale zároveň obžalobou státní politiky za záměrné a nelidské praktiky.

NIKT
NIE JEST
NIELE-
GALNY

Pro účely dalšího textu mé práce je velmi důležité nastínit politický kontext. V roce 2021 běloruský diktátor Alexandr Lukašenko zorganizoval příliv migrantů, především z Blízkého východu, směrem k hranicím Evropské unie.[61]

Vytvořením mechanismu přepravy migrantů přes hranice Polska, Litvy a Lotyšska se Lukašenkův režim snažil tyto země destabilizovat a využít migraci v geopolitickém boji. Tato destabilizační akce měla být reakcí na sankce EU namířené proti Bělorusku.

V reakci na to vláda strany Právo a spravedlnost vyhlásila výjimečný stav a zahájila proces posilování hranic. Postavila zátarasy, vybudovala plot, vyslala na hranice jednotky územní obrany a také pravidelnou armádu. Byla zavedena politika odsunu, která se neobešla bez kritiky humanitárních organizací, včetně Helsinské nadace pro lidská práva (HFHR). Polské úřady

[61] https://raportostanieswiata.pl/w-powiekszeniu/kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej/

začaly násilně vracet uprchlíky do Běloruska, aniž by se zabývaly jejich žádostmi o azyl, což je v rozporu s mezinárodním uprchlickým právem. Tito lidé byli uvězněni v bažinatých lesích podél hranic, bez jídla, vody a přístřeší, vystaveni teplotám pod bodem mrazu. Mnoho z těchto lidí zemřelo.

Svědectví obsažená v šestém čísle časopisu Strike Gazette představují mrazivý obraz politiky odstrkování. Anonymní příběhy lidí, kteří byli opakovaně nuceni vrátit se do Běloruska, uvězněni v kruhu násilí a zoufalství.

AMANJ, 41

ABDULLAH, 18

ARYAS, 8

AVAN, 37

ARIN, 6

ALAS, 4,5

ALMAND, 2,5

Dowiedzieliśmy się, że w Szymkach pomocy potrzebuje kilka osób, w grupie są małe dzieci. Była już przy nich prawniczka. Ruszyliśmy ze wsparciem.

Czekali na nas pan Amanj i pani Avan, z czwórką małych synów i Abdullahem, 18-letnim bratem pani Avan.

Na miejscu byli już funkcjonariusze SG, czekali na transport. Zdążyliśmy podać wszystkim ciepłą herbatę i jedzenia, daliśmy karimaty, śpiwory, bluzy, czapki i kurtki. Zadzwoniliśmy do tłumacza, żeby porozmawiać z rodziną. Opowiedzieli o przemocy i biedzie, przed którymi uciekają. Wytłumaczyliśmy im, do czego potrzebujemy od nich pełnomocnictw. Podpisali dokumenty, ustanowili pełnomocniczkę. Dwuletnie Almand i czteroletni Alas trochę nas zaczepiali, bo chcieli się bawić.

Przyjechał transport. Funkcjonariusze SG odmówili pełnomocniczce odpowiedzi na pytanie, dokąd zabierają jej klientów. Bus odjechał w stronę granicy, choć placówka w Michałowie jest w przeciwnym kierunku. Ruszyliśmy za nimi.

Na wjeździe do strefy objętej stanem wyjątkowym zatrzymała nas policja. Sprawdzali nas przez pół godziny. W tym czasie ze strefy wyjechał bus SG. Prawdopodobnie pusty.

Nie wiemy, dokąd ich wywieziono.

Temperatura w nocy spadnie do 6 stopni.

Szymki, gm. Michałowo, 27 września 2021

Fundacja Ocalenie

We learned that several people in Szymki needed help, and that there were small children in the group. A lawyer was already with them. We went to support them.

Mr. Amanj and Mrs. Avan were waiting for us, with their four young sons and Abdullah, Mrs. Avan's 18-year-old brother.

Border Guard officers were already there, waiting for their van. We managed to provide warm tea and food to everyone, plus sleeping mats, sleeping bags, sweatshirts, caps, and jackets. We called an interpreter to talk to the family. They talked about the violence and poverty they were fleeing from. We explained to them what we needed powers of attorney for. They signed the documents, appointing a representative for them. Two-year-old Almand and four-year-old Alas teased us a bit because they wanted to play with us.

A transport arrived. The Border Guard officers refused to answer the attorney's questions of where they were taking her clients. The bus left towards the border, even though the facility in Michałowo was in the opposite direction. We followed them.

The police stopped us at the entrance to the state-of-emergency zone. They checked us for half an hour. At that time, the Border Guard bus had left the zone. Probably empty.

We do not know where they had been taken.

At night, the temperature will drop to 6 degrees Celsius.

Szymki, commune Michałowo, September 27, 2021

Ocalenie Foundation

Jsou tlačeni sem a tam přes hranice, hlásí hlad, nemoci a strach, že v lese zemřou. Příběhy popsané ve Stávkových novinách v kombinaci s dokumentárními fotografiemi zmatených, zmrzlých a vyhublých uprchlíků vykreslují chmurný obraz systémového zanedbávání a násilí ze strany státu.

O lidském utrpení svědčí i zdokumentované úsilí polských aktivistů a humanitárních skupin, kteří poskytovali pomoc s rizikem právních následků. Nevládní organizace, jako například nadace Ocalenie a skupina Granica, nabízely právní pomoc, potraviny a oblečení.

Fotografie a svědectví aktivistů pracujících v utajení, často uprostřed noci, poukazují na kriminalizaci humanitární pomoci v rámci pohraniční politiky polské vlády. Tyto obrazy solidarity jsou ústředním bodem vyprávění, neboť zdůrazňují lidskou schopnost empatie a odporu vůči represivní státní politice.

Noviny obsahují také příspěvky aktivistů, kteří hovoří o svých setkáních s migranty a o problémech, kterým čelí při poskytování pomoci. V jednom z nich dobrovolník popisuje, jak pohraniční stráž roztrhala legální dokumenty, které by migrantům umožnily požádat o azyl v Polsku.

Helsinská nadace pro lidská práva odsoudila zacházení Polska s migranty. Podle jejich zprávy je politika využívání represí vůči migrantům v rozporu s mezinárodním právem, včetně Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, která zaručuje právo na azyl. HFPC zdokumentovala četné případy úmrtí migrantů na hranicích v důsledku vystavení, vyhladovění a nedostatku lékařské péče.[62]

V čísle 6 časopisu Strike Newspaper jsou shrnuty tyto poznatky, které posilují přesvědčení, že migrační krize není jen problémem hranic, ale především ohrožením lidských práv.

Po vizuální stránce se Strike Newspaper #6 důsledně drží svého designu. Fotografie Łukasze Głowy, Agaty Kubis, Michaliny Kuczyńské, Alicji Lesiak, Joanny Musiał, Rafała Milacha,

[62] https://hfhr.pl/aktualnosci/sytuacja-na-granicy-polsko-bialoruskiej-to-jest-kryzys-humanitarny-

Dawida Zielińského, Wojtka Radwańského, Dawida Chalimoniuka a mé osoby podávají jasný obraz utrpení a solidarity.

SENIN
ANDRÉ
ABDELAZIZ
DALMAR
HALIM
SWAYZE
ABDULLAHI
JAMAL

Spotkaliśmy ich wczoraj (12.09) na głównej drodze do Białowieży – ok. kilometr od Hajnówki. Na miejscu było już Straż Graniczna, wojskowa ciężarówka i Policja. Zablokowano ruch. Blokadę jednak udało się obejść lasem.

Na miejsce interwencji dotarłem z jedną osobą aktywistyczną. Osoby uchodźcze były przerażone – Halima, Abdullahiego, Dalmara i Senin zostaliśmy klęczących z rękami za głową. Jamal leżał twarzą do ziemi, chowając twarz w ciemiach. Swayze miała na nodze przecinający bandaż.

Kontakt udało się nawiązać po angielsku. Nie mogliśmy jednak dowiedzieć się zbyt dużo, ponieważ skutecznie utrudniali to funkcjonariusze – w najbliższym samochodzie prawie cały czas przesuwał silnik, wojskową ciężarówkę przestawiano z miejsca na miejsce. Podobnie skończyła się próba przekazania pełnomocnictw – zostały one natychmiast wyszarpane z rąk uchodźców. Chcieli ubiegać się o ochronę międzynarodową i azyl w Polsce.

Osobom udało się przekazać kilka butelek wody, niewielkie ilości jedzenia i ciepłejsze, suche ubrania. Resztę rzeczy (ubranie, buty, jedzenie, podstawowe środki higieny, koce NRC) osoby aktywistyczne miały w aucie, jednak ich dostarczenie uniemożliwiło wnikliwa kontrola policji, której siły w tamtym momencie wynosiły już ok. 10-15 radiowozów i nieoznakowanych aut.

Jamal szedł boso, miał tylko skarpetki, ale nie było możliwości cofnięcia się do auta. Okazało się jednak, że jedno z nas ma jego rozmiar – po długiej rozmowie policjanci zgodzili się na przekazanie naszych butów.

Mimo że byliśmy kilometr od Hajnówki, policja łamanym angielskim przekazała, że wywiozą ich do placówki w Białowieży, a potem 20 kilometrów dalej, oczywiście w głąb strefy objętej stanem wyjątkowym. Pojechaliśmy za całym konwojem, na wjeździe do Białowieży zostaliśmy zawróceni na punkcie kontrolnym.

Osoby nie pojawiły się w statystyce Straży Granicznej za wczorajszy dzień. Pozostaje spekulować, gdzie się teraz znajdują.

Mikołaj Kiemblowski, 12 września 2021

We met then yesterday (12.09) on the main road to Białowieża, about one kilometer from Hajnówka. The Border Guard, a military truck, and the police were already there. Traffic was blocked. However, it was possible to get around the roadblock through the forest.

Together with one activist, I arrived at the location of the interception. The refugees were terrified. Halim, Abdullahi, Dalmar, and Senim were kneeling with their hands behind their heads. Jamal was face down, his face in his hands. Swayze had a leaky bandage on her leg.

Contact was established in English. However, we were unable to learn too much, because contact was effectively hindered by the officers. Almost the whole time, the engine in the nearest car was running, and the military truck was moved from place to place. In the same way, our attempts to hand over the powers of attorney ended. The papers were immediately torn from the hands of the refugees. They had wanted to apply for international protection and asylum in Poland.

Activists were able to hand out a few bottles of water, small amounts of food, and warmer, dry clothes. The remaining items (clothes, shoes, food, basic hygiene items, NRC blankets) were left in the car by activists. But their delivery was prevented by a thorough control by the police. At that time, their forces amounted to about 10-15 police cars, both marked and unmarked.

Jamal was barefoot, only wearing socks. But there was no way to go back to our car. However, it turned out that one of us had the same shoe size. After a long conversation, the policemen let us hand over our own shoes.

Although we were one kilometer from Hajnówka, in broken English the police said that the refugees would be transported to a facility in Białowieża, which was 20 kilometers further away. Of course, it's deep in the zone covered by the State of Emergency. We followed the entire convoy. Near Białowieża we were turned back at a checkpoint.

The refugees did not appear in yesterday's statistics of the Border Guard. We can only speculate where they are now.

Mikołaj Kiemblowski, September 12, 2021

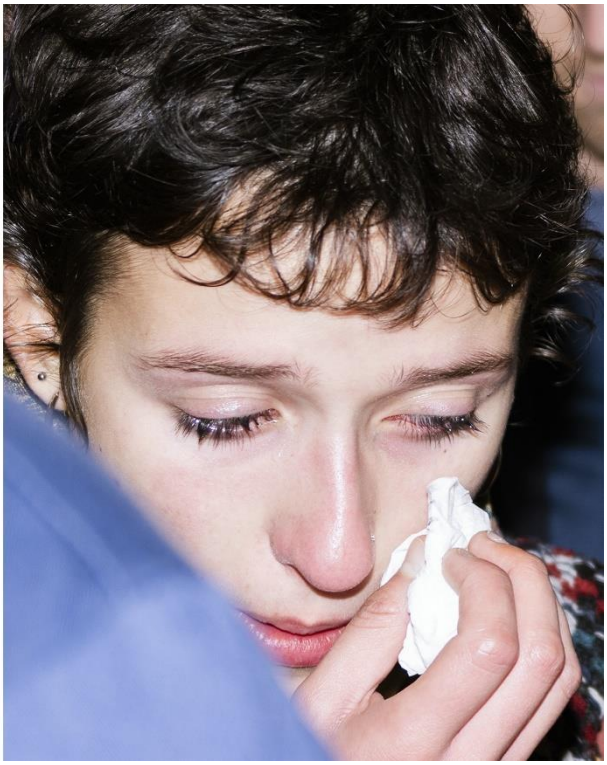

Ilustrace na titulní straně od Gigi Rosado a oranžové pozadí plakátů evokují barvu bezpečnostního dohledu. Jako celek nám spolu s texty poskytují vizuálně silnou a morální obžalobu migrační krize na polsko-běloruské hranici. noviny představují komplexní a emocionálně nabitý portrét humanitární katastrofy. Kritizuje nejen politiku polské vlády, ale také širší politický kontext, který z migrantů udělal pěšáky v geopolitickém boji.

Stávkové noviny č. 6, které dokumentují utrpení migrantů a odolnost aktivistů, jsou výzvou k akci pro mezinárodní společenství. Slouží jako připomínka, že krize stále trvá a že za každou fotografií a svědectvím se skrývá lidský život, který si zaslouží důstojnost a ochranu.

Stávkové Noviny č. 7: Válka na Ukrajině, část 1.

Sedmé číslo časopisu *Strike Newspaper* vyšlo v polovině dubna 2022, dva měsíce po ruské invazi na Ukrajinu. Publikace se věnuje dokumentování humanitární krize, hrůz války a zaměřuje se na různé protiválečné a solidární protesty.

Toto vydání je však více než jen kronikou války; slouží jako silné svědectví o odolnosti ukrajinského lidu, solidárních hnutích v celé Evropě a kolektivním traumatu války. Tím, že se noviny zaměřují na osobní příběhy, přibližují mezinárodnímu publiku vzdálenou realitu války a zesilují jejich hlasy prostřednictvím působivých snímků a upřímných svědectví.

Ruská invaze na Ukrajinu, která začala 24. února 2022, dramaticky změnila životy milionů lidí a uvrhla Evropu do největšího konfliktu od druhé světové války. Otevřenou válku, kterou nařídil Vladimir Putin, Kreml líčil jako "speciální vojenskou operaci" zaměřenou na "denacifikaci" Ukrajiny. Invaze vyvolala rozsáhlou uprchlickou krizi. Ukrajinská města jako Kyjev, Charkov a Mariupol se ocitla pod neustálým ostřelováním, což mělo za následek tisíce mrtvých a miliony lidí byly nuceny uprchnout před válkou do sousedních zemí, jako je Polsko, Rumunsko a Německo. Během prvních pěti dnů po plnohodnotné invazi hledalo ochranu v sousedním Polsku více než 280 000 lidí.

Sedmá publikace Archivu využívá syrový a sugestivní vizuální jazyk, známý z předchozích vydání. Na titulní straně je ilustrace Edgara Baeka - žlutý holub na modrém pozadí -, která nás uvádí do tématu.

Fotografie uvnitř novin jsou proloženy hesly z protestů (v ukrajinštině a angličtině) a krátkými příběhy ukrajinských žen a mužů, kteří se uchýlili do Polska. Plakáty s hesly jsou v národních barvách Ukrajiny. Jednoduchá bezpatková typografie napodobuje naléhavost protestních nápisů a transparentů, zatímco rozvržení je záměrně chaotické a odráží rozvrat a roztříštěnost způsobené invazí. Mezi hesly zde můžeme rozlišit např: "FCK PTN", "STAND WITH UKRAINE", "НЕВИННІ (NEVINNÍ)", "МИ З ВАМИ (MY S VÁMI)", "СЛАВА УКРАЇНІ (SLÁVA UKRAJINĚ)".

Fotografie jsou prezentovány jako kolektivní dílo a nejsou přímo přiřazeny jednotlivým fotografům. Nejsou zde ani žádné popisky, takže fotografie hovoří samy za sebe. Zahrnují nejen záběry z protestů, ale také z polsko-ukrajinské hranice nebo dočasných přístřešků pro uprchlíky.

Na druhé straně novin je fotografie mladé ženy držící plakát s nápisem "STOP TERORU" a vyprávění Oly Fedorové,[63] ukrajinské umělkyně z Charkova.

Батьки відправили мене сюди після нападу на Запорізьку електростанцію. Мені 17 років. Я їду далі, до брата у Францію. Вивчав класичну музику. Мій тато — диригент у Національному оперному театрі у Львові, але зараз вони у складі територіальної оборони, бо чоловіки віком 18-60 років не можуть виїжджати з країни. Чи повернусь на війну, коли мені виповниться 18? Сподіваюся, що до того часу ми переможемо, що все це закінчиться.

Тарас, 17, зі Львова

Moi rodzice mnie tu wysłali po ataku na elektrownię w Zaporożu. Mam 17 lat. Jadę dalej, do Francji, do mojego brata. Studiuję muzykę klasyczną. Mój tata jest dyrygentem w Operze Narodowej we Lwowie, ale teraz walczy w obronie terytorialnej, bo mężczyźni w wieku 18-60 lat nie mogą opuścić kraju. Czy jak będę miał 18 lat, to wrócę na wojnę? Mam nadzieję, że do tego czasu wygramy, że to się skończy.

Tarzus, 17, ze Lwowa

My parents sent me here after the attack on the Zaporozhye power plant. I am 17 years old. I am going further to France, to my brother. I study classical music. My dad is a conductor at the National Opera in Lviv, but now he is fighting in the territorial defense, because men aged 18-60 cannot leave the country. Will I go back to the war when I'm 18? I hope we will have won by then, I hope it will all end.

Tarzus, 17, from Lviv

Там досі лишаються студенти, які хочуть втекти, але не можуть собі цього дозволити. Я заплатив 5000 доларів за те, щоб мене і моїх друзів довезли до польського кордону. Усього було чотири машини. Нас везли місцеві водії, вони допомагали, але за це хотіли багато грошей. [...] Я вдячний полякам, НАТО і Шенгенській зоні за те, що можу бути тут, у безпеці. Але я хотів би, щоб у всіх ЗМІ була інформація про те, що в Харкові досі перебувають студенти, які не мають грошей на втечу. Вони в небезпеці.

Сандіп, 25, з Харкова

Ten wciąż są studenci, którzy chcą uciec, ale ich na to nie stać. Za transport do polskiej granicy dla siebie i moich przyjaciół zapłaciłem 5 tysięcy dolarów, zabukowałem 4 samochody. Przywieźli nas lokalni kierowcy, pomocni, ale chciwi. Chcieli mnóstwo pieniędzy. [...] Jestem wdzięczny Polakom, NATO i strefie Schengen, że mogę tu być i czuć się bezpiecznie. Ale chciałbym, żeby wszystkie media dowiedziały się o tym, że tam dalej są studenci, którzy nie mają pieniędzy, żeby uciec z Charkowa. Oni są w niebezpieczeństwie.

Sandip, 25, z Charkowa

There are still students there who want to escape but cannot afford it. I paid 5,000 dollars for transport to the Polish border for myself and my friends, and I booked 4 cars. Local drivers brought us, they were helpful but greedy. They wanted a lot of money. [...] I am grateful to Poles, NATO, and Schengen that I can be here and feel safe. But I would like all the media to know that there are still students who do not have the money to escape from Kharkiv. They are in danger.

Sandip, 25, from Kharkiv

Пам'ятаймо, що допомога буде потрібна і за тиждень, і за місяць, адже тих, хто її потребує, уже дуже багато — і буде тільки більше. Усім цим людям треба допомогти відновити себе у новій реальності. Давайте також пам'ятати про себе, звертати увагу на те, як розмовляємо з людьми, що тікають від війни, як ранять слова, на які пару тижнів тому і уваги не звернули б — про стратегію, про те, чому це відбувається. Якщо хочеш підтримати, скажи: «Ми з вами, ми всі сьогодні — українці й українки». Згадайте також про білорусів, які переїхали до Польщі за останні два роки і яким ми, українці, допомагали. Я знаю росіян, які теж допомагають. І я їх прошу — робіть більше.

Юлія, з Варшави

Pamiętajmy o pomocy za tydzień i za miesiąc, bo ludzi potrzebujących jest bardzo dużo i jedzie jeszcze więcej, i muszą jakoś się odnaleźć w nowej rzeczywistości. Bądźmy też uważni wobec siebie, zwróćmy uwagę, jak rozmawiamy z ludźmi uciekającymi przed wojną, jak krzywdzące są słowa, które jeszcze kilka tygodni temu takimi nie były — słowa o strategiach, o tym, dlaczego to się dzieje. Jeśli chcecie dać wsparcie słowem, to powiedzcie: „Jesteśmy z wami, jesteśmy dzisiaj wszyscy Ukraińcami i Ukrainkami". Pamiętajcie też o Białorusinach, którzy przeprowadzili się do Polski w ostatnich dwóch latach, którym my Ukraińcy pomagaliśmy. Znam Rosjan, którzy też pomagają. I ich proszę — zróbcie więcej.

Yulia, z Warszawy

Let's remember about help in a week and a month, because there are a lot of people in need and even more are on the way, and they have to somehow pull themselves together in this new reality. Let's also be mindful of ourselves, let's note how we talk to people fleeing the war, how words that were not hurtful a few weeks ago may hurt then now — words about strategies, about why this is happening. If you want to support us with words, say: "We are with you, we are all Ukrainians today." Also remember the Belarusians who moved to Poland the past two years, whom we, the Ukrainians, helped. I know Russians who help, too. And I ask the Russians — do more.

Yulia, from Warsaw

Podobná srovnání se objevují v celých novinách a silně odrážejí probíhající lidskou tragédii a potřebu vyjádřit podporu obyčejným lidem. Tyto obrazové materiály jsou prokládány svědectvími Ukrajinců, kteří uprchli před válkou. Tyto osobní příběhy ukazují lidskou tvář války a zdůrazňují každodenní boje a odolnost těch, kteří se ocitli v křížové palbě.

Jevhenija,[64] žena z Chersonu, popisuje strastiplnou pětidenní cestu, kterou se svou rodinou podnikla, aby unikla ruským jednotkám. Vzpomíná na 32 kilometrovou frontu aut na hranicích a na zoufalství civilistů, z nichž mnozí byli ruskými vojáky oklamáni v domnění, že jsou evakuováni, jen aby byli použiti jako lidské štíty. Její příběh poukazuje na brutalitu ruského vojenského dramatu a prchajícího obyvatelstva.

[63] Fedorova, Olya , *Gazeta Strajkowa 7*, 2022 ISBN 978-83-962302-0-1, s. 3-4.
[64] Tamtéž, s. 60.

Publikace také připomíná, že válka není jen geopolitickou krizí - je to lidská tragédie, která vyžaduje mezinárodní pozornost a akci. Díky vizuálnímu a narativnímu propojení ukrajinského boje s globálním publikem jsou Stávkové noviny č. 7 mocným nástrojem solidarity, odporu a naděje.

Поїдемо до Німеччини. Але поки хочемо день-два відпочити, бо п'ять діб провели в машині. З Херсона. Із них три з половиною доби стояли тільки на кордоні. Черга на 32 кілометри. Виїхали 25 лютого. Прогрималась тільки одну ніч: постріли, вибухи, літаки. Я вдома навіть у туалет сходити не могла, так страшно було, тому наступного ранку зібрались і поїхали. Нам іще пощастило, бо потім росіяни вже людей не випускали. Спочатку ходили собі по місту, ні в кого не стріляли. Просто наставили блокпостів. А потім перестали випускати. Під'їжджали, казали, що мають безкоштовний хліб або ж почалась евакуація. Люди вірили, а росіяни кидали їх у машини, везли на позиції, які хотіли захопити, і затулялися, мов щитами. Я працювала в банку, Надя вчилася медицину, чоловік працює в Німеччині. Їдемо до нього, щойно перетнули кордон. Дорогою люди нам допомагали, давали їжу, вареники, млинці, борщ. Звичайні місцеві.

Євгенія, з Херсона

Pojedziemy do Niemiec. Ale na razie chcemy odpocząć, dzień-dwa, bo 5 dni jechaliśmy samochodem. Z Chersonia. Z czego 3,5 pół dnia staliśmy na granicy. Kolejka na 32 km. Ciężko było. Wyjechaliśmy 25.02. Jedną noc przetrzymaliśmy, strzelali, eksplozje, samoloty latały, więc następnego dnia się spakowaliśmy i pojechaliśmy. W mieszkaniu nie mogłam już chodzić do toalety, bo tak się bałam. […] Jeszcze nam się udało, potem Ruscy już ludzi nie puszczali. Najpierw chodzili po mieście, pokojowo, do nikogo nie strzelali. Po prostu były posterunki. A potem przestali wypuszczać. Podjeżdżali, mówili, że mają bezpłatny chleb albo ze ewakuacja. Ludzie szli, a oni ich zabierali do samochodów i zabierali ich tam, gdzie chcieli przejąć jakiś punkt kontrolny, używali ludzi jako żywych tarcz. Pracowałam w banku, Nadia studiowała medycynę, mąż pracuje w Niemczech. Jedziemy do niego. Dopiero przejechaliśmy granicę. Po drodze pomagali miejscowi ludzie, dawali jedzenie, pierożki, bliny, barszcz.

Yevhenia, z Chersonia

We will go to Germany. But for now, we want to rest for a day or two, because we've been driving for 5 days from Chersonia. 3.5 days of which we spent waiting at the border. A 32km line. It was hard. We left on February 25. We stayed one night, there were shots, explosions, planes flew, so the next day we packed up and went. In my apartment I couldn't go to the toilet anymore because I was so scared. […] We still managed. Later the Russians would not let people go any more. First, they walked around the city peacefully, they did not shoot anyone. There were just checkpoints. And then they stopped letting people out. They drove up to people, said they had free bread or they would help evacuate. People walked up to them, and they took them to their cars, and wherever they wanted to take over some checkpoint, they used people as human shields. I worked in a bank, Nadia [Yevhenia's daughter] studied medicine, my husband works in Germany. We're going to him. We just crossed the border. Along the way, the local people helped us, they gave us food, dumplings, pancakes, borshch.

Yevhenia, from Kherson

Мені 18 років, я з Києва. В університеті вивчала англійську і французьку мови. На першому курсі. Майбутня філологиня. Я саме збиралася ввімкнути комп'ютер, щоб повторити домашнє завдання, коли почалася війна. А зараз уже не маю… У нас не було часу скласти важливі речі, тому взяли тільки гроші й прикрасу. Їхати машиною було дуже небезпечно, бо російські солдати розстрілюють мирне населення. Тому добиралися потягом. Минуло двадцять хвилин, як саме рушили до Львова, коли почули вибух на станції. З Києва до Пшемишля вийшло дві доби. Люди були перелякані, шалених. Собака Піксі лишився в Києві у моїх друзів. З ним важко було б подолати таку відстань. Бабуся в Житомирі. Це велике горе для всіх нас.

Ксенія, 18, з Києва

Mam 18 lat i jestem z Kijowa. Studiowałam na uniwersytecie język angielski i francuski, na pierwszym roku. Jestem przyszłym filologiem. Kiedy wybuchła wojna, miałam właśnie otworzyć komputer, żeby powtarzać lekcje. No i nie mogę. […] Nie mieliśmy czasu, by spakować ważne dla nas rzeczy, zdążyliśmy zabrać tylko pieniądze i biżuterię. Jechanie samochodem jest bardzo niebezpieczne, bo zwykli żołnierze strzelają z karabinów do cywilów. Pojechaliśmy pociągiem. Dwadzieścia minut po tym, jak rozczyściły do Lwowa, usłyszeliśmy eksplozję na stacji kolejowej. Z Kijowa do Przemyśl jechaliśmy dwa dni. Ludzie byli przerażeni, wariowali. Mój pies, Pixi, został w Kijowie z moimi przyjaciółmi. Byłoby trudno z nim podróżować. Moja babcia została w Żytomierzu. To wszystko jest dla nas straszne.

Ksenia, 18, z Kijowa

I am 18 years old and I am from Kyiv. I studied English and French at the university. In the first year. I am a future philologist. When the war broke out, I was about to open my computer to study. Well, I can't now. […] We didn't have time to pack things that were important to us, we only managed to take money and jewelry. Driving a car is very dangerous because Russian soldiers are firing rifles at civilians. We took the train. Twenty minutes after we left for Lviv, we heard an explosion at the train station. We traveled from Kyiv to Przemyśl for two days. People were terrified, they went crazy. My dog Pixi stayed in Kyiv with my friends. It would be difficult to travel with her. My grandmother stayed in Zytomierz. It is all horrible for us.

Ksenia, 18, from Kyiv

Ми працюємо в Польщі уже п'ять років, на будівництві в Гданську. Ми з-під Києва, з Білої Церкви. У мене там сім'я, двоє синів… Не можу говорити… У друга двоє дочок. Вони не можуть виїхати. Ховаються від бомб. Ми ідемо до них. Я служив у армії, вмію користуватись автоматом. Ми підтримуємо зв'язок із рідними, вони нас заспокоюють. У перші дні дружина казала не приїжджати. Але як нам не їхати, коли там родина? Чи переможемо? В українців є дух. У росіян його немає.

Олександр, 44, та Олексій, з Білої Церкви

Pracujemy w Polsce od 5 lat – w Gdańsku, na budowie. Jesteśmy spod Kijowa, z Białej Cerkwi. Ja mam tam rodzinę, dwóch synów, nie mogę mówić. Kolegę ma dwie córki. Nie mogą wyjechać. Chowają się przed bombami. Jedziemy do nich. Ja służyłem w armii, umiem obsługiwać automat. Jesteśmy w kontakcie z rodzinami, uspokajają nas. W pierwszych dniach żona mówiła, żeby nie przyjeżdżać. Ale jak możemy nie jechać, jak ten rodzina? Czy zwyciężymy? W Ukraińcach jest duch. Rosjanie tego nie mają.

Oleksandr, 44, Oleksii, z Białej Cerkwi

We have been working in Poland for 5 years, in Gdańsk on a construction site. We are from near Kyiv, from Bila Tserkva. I have a family there, two sons… I can't speak… A friend has two daughters. They can't leave. They hide from the bombs. We're going there. I served in the army, I know how to operate a machine gun. We stay in touch with our families, they calm us down. In the first few days, my wife told me not to come. But how can we not go when the family is there? Will we win? There is a spirit in Ukrainians. Russians don't have it.

Oleksandr, 44 and Oleksii, from Bile Tserkvo

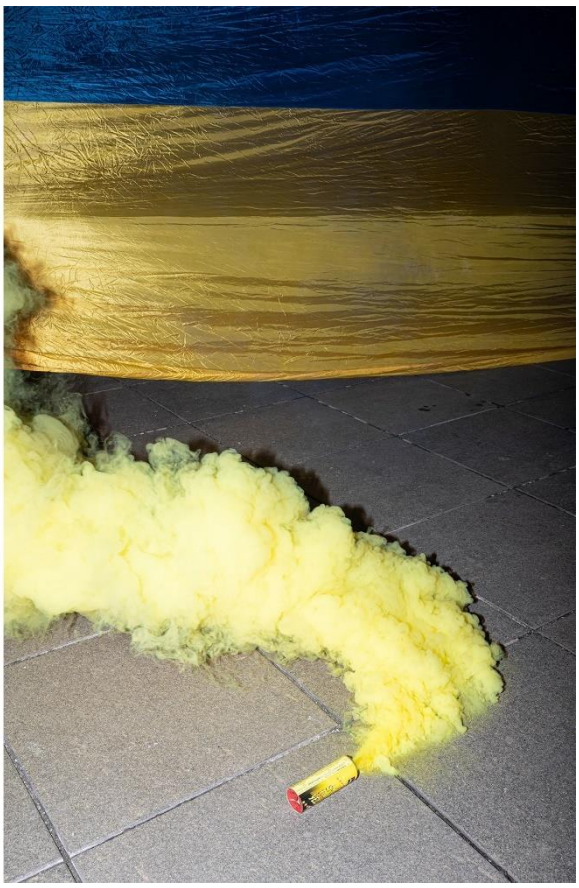

McDonald's
McCafé
STOP
Слава Україні
ПУТІН ХУЙЛО

SOLIDARNOŚĆ
Z UKRAINĄ

RUSSKIJ
WOJENNYJ
KORABL,
IDI NACHUJ

Stávkové Noviny č. 8: Válka na Ukrajině, část 2. Rok po invazi na Ukrajinu v plném rozsahu

Další publikace, kterou vydal Archiv veřejných protestů, byla rovněž věnována válce na Ukrajině. Předchozí sedmé vydání se však zaměřilo na bezprostřední reakci na invazi, šok a solidaritu s ukrajinským lidem, toto se více zamýšlí nad dlouhodobým bojem. Témata přežití, přesídlení a odolnosti jsou zkoumána do větší hloubky, s větším důrazem na osobní cenu do té doby probíhajícího, rok trvajícího konfliktu. Rok války, neustálého boje a emocionálního vyčerpání, ale především odhodlaného odporu.

Po vizuální stránce je toto vydání velmi podobné svému předchůdci, ale prohlubuje zkoumání probíhajícího konfliktu a nabízí vizuální a narativní popis války, která změnila Evropu a hluboce zasáhla ukrajinský lid.

Osmé číslo otevírá grafika Jakuba Sobczaka, na níž je zobrazen holub, jehož křídla, trup a ocas přecházejí v Tryzub, znak Ukrajiny. [65]Zde je třeba zmínit, že Ukrajinci vidí ve svém znaku napsáno slovo "svoboda" - ukrajinsky воля (wolia) .

Uprostřed čísla najdeme fotografie, texty, zprávy, hesla. Dalším klíčovým vizuálním motivem je ničení ukrajinských měst. Dokumentární fotografie ukrajinských fotografů Jevgenije Maloletky, Artema Baidala a Mychajla Palinčaka zde podtrhují vyprávění, jehož středobodem jsou svědectví pamětníků. Ty jsou zde zapsány ve třech jazycích - ukrajinštině, polštině a angličtině.

[65] https://muzhp.pl/wiedza-on-line/herb-ukrainy-1

Nejdojemnějším snímkem je zde fotografie z Mariupolu z 11. března 2022, na níž je zachycen obytný blok ostřelovaný ruským tankem a výbuch granátu, který jej zasáhl. Samozřejmě zde nechyběly ani snímky typické pro tvůrce APP, zachycené během solidárních protestů. Od sevřených portrétů a detailů až po širší plány, nasvícené čelním bleskem nebo pořízené v okolním světle. Máme zde portréty uprchlíků, zejména žen a dětí, z nichž mnozí jsou vyfotografováni v polských městech, kde se snaží znovu vybudovat svůj život. Vyčerpání je z nich cítit, ale v jejich tvářích je také vidět vytrvalost při zvládání života v exilu.

СЛАВА УКРАЇНІ

KATERYNA Z ROWENIEK
KIJÓW, 15 STYCZNIA 2023

Urodziłam się w Donbasie, ale w 2014 roku z konieczności wyjechałam do Kijowa. Tu zbudowałam swoją karierę – jestem redaktorką ukraińskiej edycji „Marie Claire" i zajmuję się dziennikarstwem.
Dopiero ostatnimi laty poczułam, że Kijów to mój dom.
W Ługańsku moje mieszkanie znajdowało się w pobliżu strefy przygranicznej. Tamtego dnia obudziliśmy się o czwartej rano, przez wybuchy. To był początek czerwca, jeden z pierwszych ataków na miasto. Mówczas wraz z przyjaciółmi spakowaliśmy się i postanowiliśmy przenieść się na kilka miesięcy do bezpiecznego Kijowa. Do Ługańska już nie powróciłam.
Rankiem 24 lutego 2022 roku obudziłam się w swoim mieszkaniu. Spodziewałam się wojny od chwili, gdy Putin podpisał ukaz o uznaniu tak zwanych Donieckiej Republiki Ludowej i Ługańskiej Republiki Ludowej – wtedy zrozumieliśmy, że wojna jest nieuniknione, ale sądziliśmy, że ograniczy się do terytorium Donbasu.
Obudziłam się o dziewiątej, choć Kijów nie spał od piątej. Miałam wyciszony dźwięk w telefonie. Moja przyjaciółka Liza spokojnym głosem powiedziała mi, że wybuchła wojna – od tego poranka już nigdy nie obudziłam się w poczuciu bezpieczeństwa.
Pierwsze dni wojny były prawdziwym piekłem, aż trudno to wspominać. Na okrągło oglądaliśmy wiadomości o tym, że Rosjanie zajęli elektrownię atomową w Czarnobylu, że są już blisko Kijowa, że nawet amerykańscy i europejscy dziennikarze przewidują, że Kijów upadnie w trzy dni.
Siedząc w schronie, pisaliśmy do wszystkich naszych kolegów z zagranicy, że Kijów jest bombardowany. Nie mogliśmy wyjść z szoku, a ponadto spodziewaliśmy się, że to się szybko skończy. Ale im bardziej walki się przeciągały, tym bardziej rozumieliśmy, że trzeba zacząć myśleć, co dalej.
Nie chciałam opuszczać Ukrainy. Zrobiłam to, żeby ochronić bliskich od nadmiernych emocji – moja mama na przykład z nerwów nie jadła kilka dni. To właśnie wtedy postanowiłyśmy z przyjaciółką wyjechać do przyjaciela, do Barcelony.
W Barcelonie byłam do końca sierpnia. Jestem bardzo wdzięczna moim tamtejszym przyjaciołom za okazane wsparcie. Było to dla mnie dziwne, że ludzie mówiący innym językiem, wyrośli w innej kulturze i religii tak dużo z siebie dają, pomagają i potrafią przyjąć cudzy ból. Tymczasem „bracia" z Rosji życzą nam śmierci, życzą śmierci naszemu narodowi.
Niemniej bycie daleko od Ukrainy i wszystkich toczących się tam spraw było dla mnie trudne.
Wraz z kolegami pracowaliśmy nad czasopismem, robiliśmy reportaże. Nie byłam wówczas fizycznie w Ukrainie, ale nie oznacza to, że nie cierpiałam tak samo, albo i mocniej. Zresztą nie czułam się zbyt bezpiecznie, bo ciągle spotykałam Rosjan. Bardzo ich tam było dużo. I łatwo nas poznawali, bo nosiliśmy żółto-niebieskie wstążki. I wtedy człowiek dobrze wie, co robić.
Ogarnia cię taki ból, że chcesz im wszystko wygarnąć, ale dobrze wiesz, że nie możesz sobie na to pozwolić ze względu na przyjęte normy zachowań. I ta niemoc – przez nią sobą gardzisz. I patrzysz, jak oni sobie żyją, jak chodzą do kawiarni i restauracji, jak cieszą się życiem i wszystko lekceważą.
Dlatego jak tylko z powrotem otrzymałam dokumenty, wróciłam do Kijowa. Było dla mnie jasne, że na razie nie potrafię funkcjonować nigdzie indziej, tylko w Ukrainie.
Od razu poczułam się lepiej. Migracja, rzecz jasna, to nie to samo co podróżowanie. Niemniej zapragnęłam dowiedzieć się więcej o kraju, który za sobą zostawiłam. Widziałam, z jaką miłością Hiszpanie podchodzą do swojej ziemi, więc z ochotą opowiadałam im o Ukrainie. Obchodziliśmy razem Wielkanoc, przygotowywaliśmy ukraińskie potrawy. To była prawdziwa wymiana kulturowa. To doświadczenie uświadomiło mi, że nie potrafię funkcjonować nigdzie, tylko na swojej ziemi.
Mój narzeczony zaciągnął się do Sił Zbrojnych Ukrainy. Teraz jest w Donbasie – to jakbyśmy odpokutowali, że nie ochroniliśmy Donecka i Ługańska w 2014 roku. Tak, myślę, że to nasze przeznaczenie – odbić Donbas.
Nie wiadomo, kiedy to wszystko się zakończy. Ale chcę mieć odwagę być tu do końca – chcę przeżyć to doświadczenie w sposób pełny. Jesteśmy bowiem świadkami wydarzeń o znaczeniu historycznym. Myślę, że w moim przypadku coś z tego powstanie – może to będzie książka, może inny projekt albo po prostu dziennik, który będę pokazywać wnukom i opowiadać o minionych zdarzeniach.

MAKSYM Z KIJOWA
WARSZAWA, 5 MARCA 2023

To już ponad rok, a ja pamiętam wszystko, jakby to było wczoraj. Byłem przerażony, rozbity, pełen bólu. Tamtego ranka mama powiedziała, że coś się stało: bomby, Rosja napadła na Ukrainę. To było straszne. Więcej niż straszne.
Często słyszę, że jestem mądry, dojrzały ponad swój wiek. Nie wiem, czy to prawda, ale czuję, że wojna dodała mi lat.
Teraz nasze życie tu, w Polsce, jest dość stabilne, jeżeli poprzez „stabilność" rozumie się możliwość widywania się z rodzicami raz na rok. Nie wiem, czy „stabilność" to przeglądanie powiadomień co sekunda, wstrzymywanie oddechu, modlitwy, żeby stało się coś dobrego, i obserwowanie tego, że dzieje się tylko boleść. Nie wiem, czy „stabilność" może oznaczać blokowanie emocji, żeby nie zwariować.
Do tej pory pamiętam, jak wygląda mój pokój. Pewnie wszystko teraz pokryte jest kurzem. Domyślam się, łóżko wygląda, jakby rano ktoś zapomniał je pościelić. Ale tak naprawdę od dawna jest zimne. Gdy przyjechałem do Polski, nie chciałem, by rodzice przysyłali mi rzeczy z domu. Miałem poczucie, że jeśli to zrobią, to będzie oznaczało, że nigdy już do siebie nie wrócę. Obrazy na ścianach, koszule w szafie – pamiętam każdy drobiazg i nie chcę obecności tych rzeczy tutaj. Chcę, gdy wrócę do siebie, odnieść wrażenie, że nic się nie stało.
Podoba mi się w Warszawie, ale są Ukraińcy, którym ona nie leży. Wszyscy moi bliscy są bezpieczni, poza Ukrainą, ale mam przyjaciół, którzy na co dzień żyją w lęku o rodziców. Ja mogę tu być szczęśliwy, ale miliony Ukraińców nie mają takiej możliwości. I ja ich wszystkich czuję, cały ten ból. Nie da się wykreślić siebie, zamknąć się i udawać, że nic się nie dzieje. Wiem, co wszyscy ludzie w Ukrainie czują. Ból, strach, beznadzieję. Ale to daje nam więź, siłę do walki i zwycięstwa. Ból łączy. Może to właśnie oznacza bycie narodem.
Chodzę na wszystkie protesty, jakie zdołam wyszukać, i krzyczę głośno, do zdarcia gardła. Robię zrzuty ekranu, reposty; udostępniam, piszę, opowiadam, robię zdjęcia. To moje pole walki. Może to niewiele, bo jestem tylko małą cząstką życia w masie ludzkości, ale dzięki temu czuję, że mam wpływ; i wiem, że nie jestem sam.
Czasem, gdy wykonuję codzienne obowiązki, wyobrażam sobie, że nagle ze wszystkich czatów na mój telefon przychodzą miliony wiadomości – ludzie piszą ze łzami szczęścia: wojna dobiegła końca. Gdy to się stanie, usłyszę krzyki na ulicach. Może pobiegnę na najbliższy plac. Może zobaczę tłum. Będziemy tańczyć, pić, śmiać się. Poczujemy ulgę, której tak pragniemy. Może zadzwonię do mamy. Wiem, że będzie płakała. Pewnie ja też zacznę płakać.
A potem spakuję rzeczy.

Designérka Ania Nałęcka-Milach použila záměrně roztříštěný layout, kdy text někdy překrývá obrázky, což vytváří pocit dezorientace, který odráží nejistý život Ukrajinců. Graficky i obsahově je toto vydání rovněž v souladu s předchozími projekty, o nichž zde pojednáváme.

Tyto krátké osobní příběhy, které jsou doplněny fotografiemi, ukazují lidskou tvář války a zasazují širší geopolitický konflikt do každodenních zkušeností těch, kteří byli vysídleni, zraněni nebo ztratili své blízké.

Stávkové Noviny č. 8 nejsou jen dokumentem o válce na Ukrajině, ale také vizuální výzvou k akci. Prostřednictvím intimních portrétů, otřesných záběrů zkázy a osobních svědectví noviny zlidšťují konflikt a znemožňují ignorovat utrpení a odolnost ukrajinského lidu.

RUSSIA IS A TERRORIST STATE

Shrnutí stávkových novin

Novinové stránky byly navrženy tak, aby je bylo možné rozebrat a použít během protestů jako připravené transparenty. Nepochybně se jedná o dokonalý příklad rotace obrazů. Jejich návrat do ulic a zase zpět.
Síla a síla stávkových novin spočívá v jejich bezprostřední reakci na probíhající události - dokumentují složitý okamžik, zaměřují se na lidskou zkušenost a sdílejí ji s širším publikem.

Stejně jako brožury, ziny a další rychle vytištěné materiály mohou noviny pomoci šířit myšlenky a vytvářet sítě. Lze je použít nejen při protestech, ale také na výstavách nebo vylepením na zeď. Přiložené fotografie a svědectví nám při společném pohledu ukazují chaos i napětí, solidaritu i soucit.

Publikace byla vytvořena jako jednoduchá a přímočará a kladla důraz na lidi, zachycovala příběh v reálném čase a ukazovala, jak mohou fotografie posílit akci a šířit důležitá sociální poselství v širším měřítku. Série Stávkové noviny důrazně ukázala, co dokáže fotografie a grafika, když se pečlivě zkombinují, a je vynikajícím příkladem promyšlené protestní publikace.

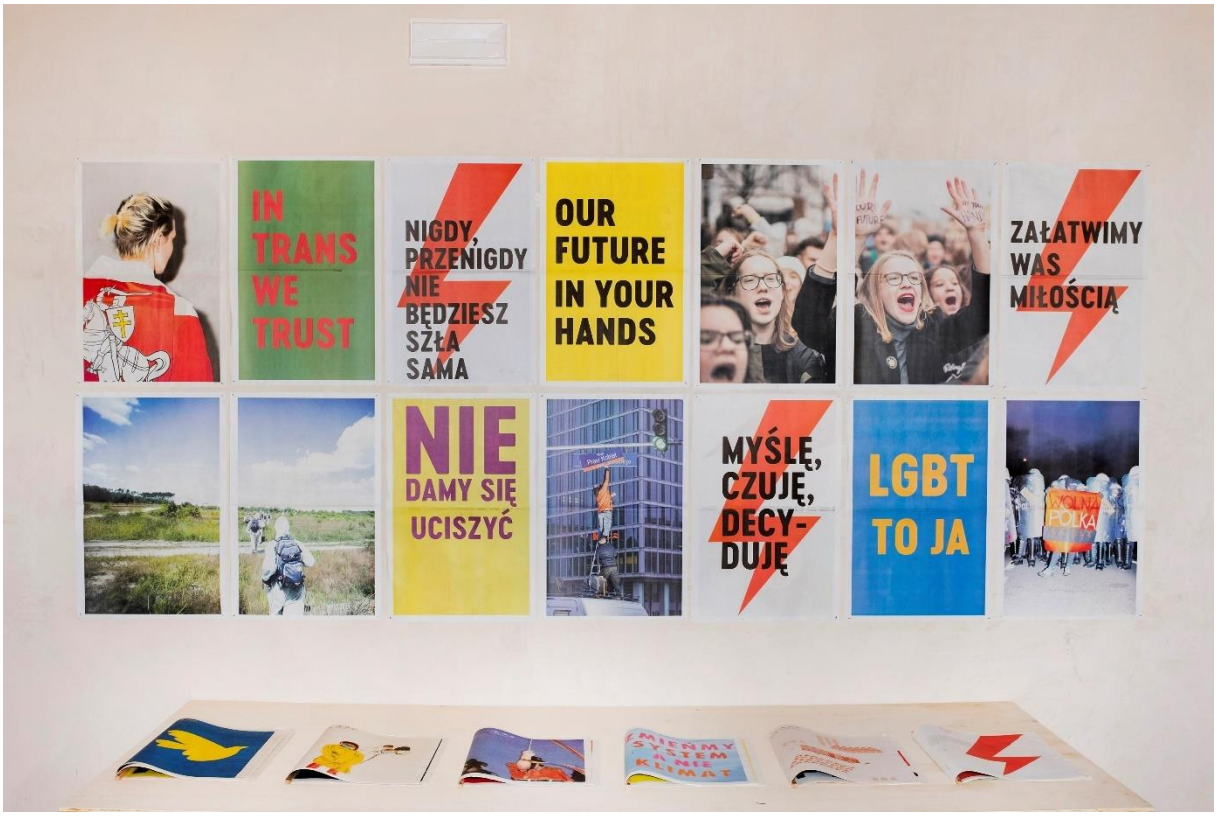

PŘENESENÍ PROTESTU DO VEŘEJNÉHO VÝSTAVNÍHO PROSTORU

Jedním z nejdůležitějších aspektů Archivu veřejného protestů je rozsáhlá řada výstav, které přenesly poselství odporu k širšímu publiku. Tyto výstavy nebyly pouze fotografickými přehlídkami, ale také akty aktivismu, které přinesly hlasy protestujících a marginalizovaných komunit do galerií, muzeí a festivalových prostor. Právě díky účasti na výstavách národního a mezinárodního rozsahu se APP stala významným hlasem v globálních protestních hnutích.

Za zmínku stojí společná výstava *The Spectre of the People*,[66] na které se APP podílela během *Thessaloniki PhotoBiennale 2023* v Řecku. Hlavní výstava Thessaloniki PhotoBiennale představila práce APP v rámci širšího zkoumání sociální spravedlnosti a protestní fotografie.

[66] https://photobiennale-greece.gr/en/ektheseis/main-exhibition/

Zasadila práci archivu do mezinárodního kontextu a ukázala, jak polská sociální hnutí rezonují po celém světě. Fotografie Archivu vybrané pro výstavu s názvem *Nikdy nebudeš chodit sám* se zaměřily na boj za práva žen a občanské svobody a propojily polské zkušenosti s dalšími globálními boji.

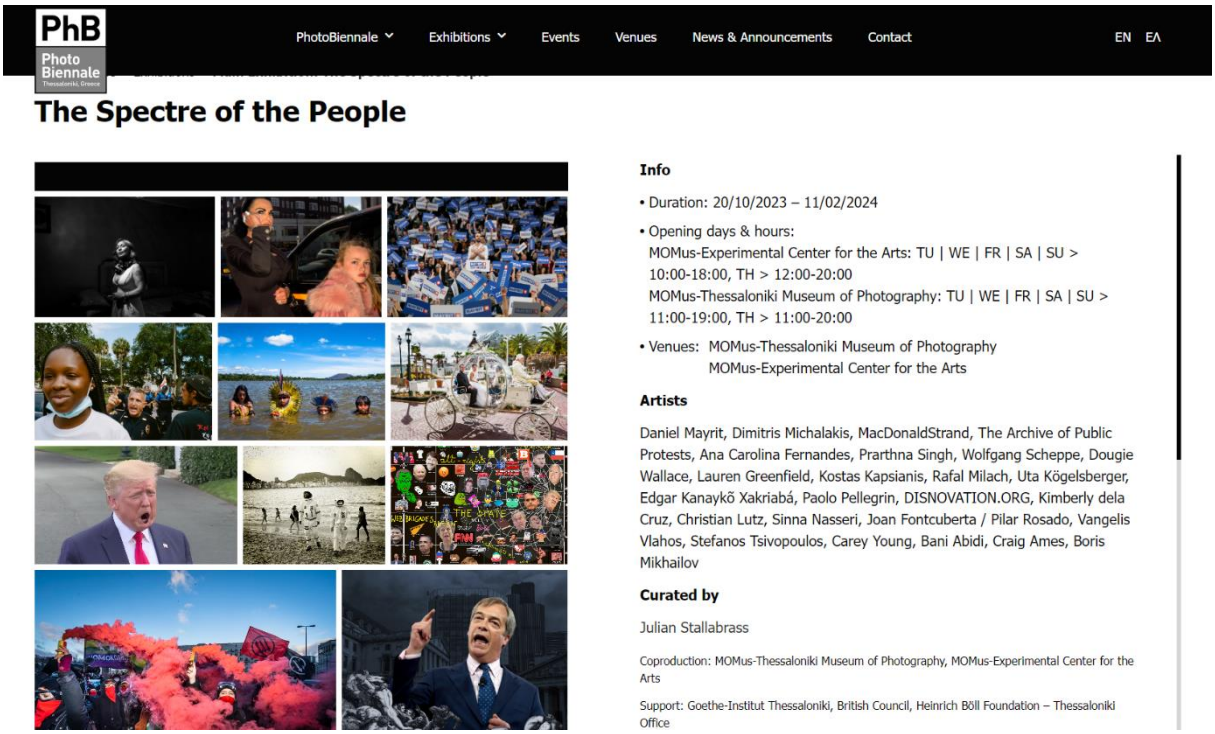

Archiv veřejných protestů na *Fotografia Europea*, *Reggio Emilia 2023*, Itálie. Tato výstava, která byla součástí festivalu Fotografia Europea, byla významnou prezentací práce APP, zaměřenou na hnutí odporu zdola po celé zemi, a představila APP jako důležitý historický archiv současného evropského protestu.

"Navzdory tradiční terminologii, která se v názvu tohoto fotografického úsilí objevuje, se archiv vyznačuje volnou organizační strukturou a distancuje se od estetických kánonů fotožurnalismu.

Stále mluvíme o institucionálním vynálezu, ale jeho obsah se může stát transparentem v ruce, plakátem na budově, obrazem na zdi, může se stát součástí tělesného gesta, činitelem transformace a politické změny, místo aby pouze představoval odpor."[67]

Za zmínku nepochybně stojí výstava *"Solidarita, protest, péče"*[68] na FOTOFESTIVALU 2022 v Lodži. Výstava z komunitního programu představila projekty na podporu migrantů a migrantek. Zdůrazňovala hlubokou souvislost registrace protestů proti nespravedlivým společenským systémům a byla výrazem péče o společné dobro. Tato výstava se rovněž zabývala úlohou fotografie v sociálních hnutích a zdůraznila, jak může vizuální kultura podněcovat sociální změny. Fotografie APP zahrnuté do této výstavy ilustrují zásadní roli vizuální dokumentace v současném aktivismu a umění.

[67] https://www.fotografiaeuropea.it/fe2023/en/mostra/the-archive-of-public-protests/
[68] https://fotofestiwal.com/2022/en/wystawy/solidarity-protest-care/

FOTOFESTIWAL

action "Sunflower" (Yulia Krivich, Marta Romankiv, Asia Tsisar, Taras Gembik, Planeta, Kat Oleshko, Juliana Alimova, Nadia Snopek), ph: Yulia Krivich

Solidarity, protest, care

CZAS	9-26.6.22	
MIEJSCE	Art_Inkubator, Tymienieckiego 3	
OTWARCIE	9.6.22, 19:00	
GODZINY	Mon-Thu	15:00-20:00
	Fri-Sun	11:00-20:00
WSTĘP	20 PLN – normal ticket / 10 PLN – reduced ticket, pupils, students, pensioners / 5 PLN – seniors (60+) / free entrance – children up to 12yrs	

The "Solidarity, protest, care" exhibition presents projects that are the expression of support for migrant men and women and shows how art can be effective. The selected works are created in solidarity with those who have experienced migration, they are the expression of care for the

Když už jsme u těch výstav, je třeba zmínit také "*Bude to dobré, jen musíte všechno změnit. Archiv veřejných protestů, Chris Niedenthal*"[69] v lublinské galerii Labyrint. Výstava bude zahájena 13. prosince 2021, v den výročí vyhlášení válečného stavu na území Polské lidové republiky. Výstava, která vypovídá o odporu proti autoritářskému státu, představila fotografie Chrise Niedenthala z let 1981-83 a fotografie z Archivu veřejných protestů. Důležitým postupem bylo přenesení smyslového zážitku na diváka prostřednictvím velmi hlasitého přehrávání zvukových souborů z protestů. Za zmínku stojí, že v době svého trvání byla tato výstava doplněna o záznamy prvních protiválečných demonstrací souvisejících s ruskou invazí na Ukrajinu.

[69] https://labirynt.com/2021/12/06/bedzie-dobrze-trzeba-tylko-wszystko-zmienic-archiwum-protestow-publicznych-chris-niedenthal/

Významnou výstavou, jíž byl Archiv součástí, byla výstava *"Kdo napíše dějiny slz*",[70] která byla v roce 2021 představena ve varšavském Muzeu moderního umění. V rámci širšího mezinárodního zkoumání empatie, odporu, zachycovala složitost zkušenosti s těhotenstvím a potratem. Výstava se zaměřila na skutečné příběhy a boj za reprodukční spravedlnost a zdůraznila náročný proces prosazování práv žen.

S blížícím se koncem své disertační práce bych ráda zmínila, že Veřejnému archivu protestů se dostalo významného uznání za jeho průkopnickou práci v oblasti dokumentace sociálního a politického odporu. Výrazem toho je, že byl nominován na dvě prestižní kulturní ceny v Polsku. Mluvíme o Pasece Polityki 2021[71] (v kategorii výtvarné umění) roku a o ceně Spojrzenia Zachęta 2021.[72] Tyto nominace vyzdvihly jedinečnou schopnost archivu spojit uměleckou hodnotu s politickou naléhavostí, zachytit okamžiky disentu a proměnit je v trvalé historické záznamy.

[70] https://artmuseum.pl/pl/wystawy/kto-napisze-historie-lez
[71] https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/paszporty/2146080,1,nominacja-w-kategorii-sztuki-wizualne-archiwum-protestow-publicznych.read
[72] https://zacheta.art.pl/pl/wystawy/spojrzenia-2021

DOKONČENÍ

"Dokud budu mít pocit, že to, co dělám, je důležité a pomáhá to posílit poselství stávek, využiji každé příležitosti."[73]

Rafał Milach

Nejdůležitějším rysem lidí, kteří tvoří Archiv, je jejich víra v hodnoty, které představuje. Tento přístup ztělesňuje výše uvedený citát Rafała Milacha, který používá fotografii jako prostředek ke kritickému zkoumání a zpochybňování společensko-politické krajiny v Polsku.

Dokumentární fotografie byla vždy silným médiem sociálního aktivismu a její vliv byl mnohokrát popsán. Její schopnost zachytit a zprostředkovat syrové emoce a realitu protestů z ní činí zásadní nástroj v boji za spravedlnost.

Archiv veřejných protestů se bezpochyby stal mostem mezi dokumentární fotografií a sociálním aktivismem. Shromažďováním a syntézou snímků protestující ulice skupina nejen dokumentovala a nadále dokumentuje významná sociální hnutí, ale také zesiluje hlasy těch, kteří bojují za spravedlnost a lepší Polsko. Pomocí vizuální kultury a síly obrazů vytvořila APP komplexní vizuální záznam veřejného nesouhlasu, který zesiluje hlasy zúčastněných a uchovává paměť na tyto události pro budoucí generace a slouží jako vzdělávací a propagační nástroj. Archiv vytvořil cenný zdroj pro výzkumné pracovníky, pedagogy a aktivisty, který mohou využít při akademickém výzkumu, veřejných přednáškách a advokačních kampaních, čímž se zvyšuje jejich dopad a dosah.

Význam práce APP byl zdůrazněn nejen jejím zařazením na různé výstavy, ale také ve studiích nebo časopisech. Fotografie kolektivu byly například publikovány ve známých publikacích, jako jsou Vogue, Zeit, FOAM Magazine a British Journal of Photography. Tyto publikace nejen zvýšily dosah naší práce, ale také rezonovaly a potvrdily význam vizuální dokumentace v současném aktivismu. Stávkové noviny se dostaly do Newyorské veřejné

[73] Neewseek, *Více než dobrá fotografie*, 40/2021, s. 84.

knihovny a Nadace Martina Parra, byly vystaveny na mnoha festivalech, staly se součástí mnoha mezinárodních výstav, ale hlavně si našly cestu do protestů a periprotestních aktivit. Fungovaly, a to je zde nejdůležitější.

Když se ohlédnu za pěti lety, jsem hrdý nejen na úspěchy skupiny a dopad naší práce na vizuální kulturu a sociální hnutí. Musím přiznat, že mě i nadále inspiruje k činnosti a širšímu chápání sociálních otázek. Naše odhodlání dokumentovat porušování lidských práv a zasazovat se o spravedlnost přitáhlo mezinárodní pozornost k problémům, kterým čelíme.

Stojí za zmínku, že Archiv se stal příkladem transformačního potenciálu vizuální kultury při utváření lepšího Polska, protože překlenul propast mezi uměním a aktivismem. Mohl bych být v pokušení říci, že APP také přispěl ke změně moci v listopadu 2023. Je však důležité poznamenat, že odchod PiS toho příliš nezměnil a my v Archivu nehodláme složit zbraně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Derrida, Jacques: J. Derrida: "Archivní horečka. Freudovský dojem"., přelož. Jakub Momro. Varšava 2016

Gazeta Strajkowa 1, 2020 ISBN 978-83-960958-1-7

Gazeta Strajkowa 2, 2021 ISBN 978-83-960958-1-7

Gazeta Strajkowa 3, 2021 ISBN 978083-933361-9-7

Gazeta Strajkowa 4, 20221, ISBN 978-83-956367-3-8

Gazeta Strajkowa 5, 20221, ISBN 978-83-956367-3-8

Gazeta Strajkowa 6, 20221, ISBN 978-83-956367-4-5

Gazeta Strajkowa 7, 20222, ISBN 978-83-962302-0-1

Gazeta Strajkowa 8, 20223, ISBN 978-83-960958-0-0

Gazeta Strajkowa 9, 2023 ISBN 978-83-960958-1-7

Grześkiewicz, Hanna*, The looping of art, research and the street in recent Polish protests, APRJA, vol. 11, issue 1,* 2022 ISSN 2245-7755

Kampaň proti homofobii a sdružení Lambda Varšava, *Sociální situace LGBTA osob v Polsku. Zpráva za roky 2019-2020. přehled klíčových údajů,* Varšava 2021

Mirzoeff, Nicholas, *How to See the World* (*Jak se dívat na svět)*, Londýn 2015
Neewseek, *Více než dobrá fotografie*, 40/2021

Nycz, Ryszard, *Kultura jako sloveso. Zkoumání nových humanitních věd,* IBL PAN, Varšava 2017
Parks, Gordon, *A Choice of Weapons,* Minnesota 2010

Sita*,* Michał, *Dokument Protestující. Rozhovor s Karolínou Gembara, Adamem Lachem, Agatou Kubis a Michałem Adamskim, Wielkopolska. Kultura v jádru*

Szczepaniak, Irmina*, ARCHIV KRIMINOLOGIE, Policie a protesty stávkujících žen - kriminologický a sociologický pohled*, 2022, č. 44(2)

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

https://cs.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%99%C3%AD%C5%BEsk%C3%A1_komuna

https://www.theguardian.com/artanddesign/2010/mar/24/charles-moore-obituary-sean-ohagan

https://www.rit.edu/artoncampus/bernie-boston

https://edition.cnn.com/interactive/2019/05/world/tiananmen-square-tank-man-cnnphotos/

https://en.wikipedia.org/wiki/Hands_up,_don%27t_shoot

https://www.visualculturenow.org/

https://widerimage.reuters.com/story/taking-a-stand-in-baton-rouge

https://archiwumprotestow.pl/

https://archiwumprotestow.pl/app/uploads/2021/02/karolina-gembara-text-app-eng.pdf

https://www.liberties.eu/pl/stories/polska-ngo-kontrola-nad-finansowaniem/13713

https://www.batory.org.pl/wp-content/uploads/2019/07/Wybory-samorzadowe-2018-Raport-z-badania.pdf

https://pl.wikipedia.org/wiki/Kryzys_wok%C3%B3%C5%82_Trybuna%C5%82u_Konstytucyjnego_w_Polsce

https://oko.press/polska-pieklem-kobiet-pis-i-trybunal-julii-przylebskiej-wprowadzili-zakaz-aborcji

https://www.batory.org.pl/oswiadczenie/stanowisko-zespolu-ekspertow-prawnych-w-sprawie-rozstrzygniecia-trybunalu-konstytucyjnego-dotyczacego-aborcji/

https://wyborcza.pl/10,82983,20795970,to-oni-stoja-za-projektem

https://wyborcza.pl/10,82983,20795970,to-oni-stoja-za-projektem-calkowitego-zakazu-aborcji-tajemnice.html

https://natemat.pl/233255,jak-dokonac-aborcji-wieszakiem-dlaczego-wieszak-jest-symbolem-dla-kobiet

https://fkmagazine.lv/2021/11/26/interview-with-jorg-colberg/

https://zacheta.art.pl/magazyn/archiwum-protestow-publicznych/

https://www.9lives-magazine.com/72202/2021/03/08/app-la-resistance-par-limage-un-collectif-de-photographes-documente-les-manifestations-pour-les-droits-des-femmes-en-pologne/?cn-reloaded=1
https://wiadomosci.onet.pl/kraj/czy-slowo-murzyn-jest-obrazliwe-stanowisko-rady-jezyka-polskiego/37ype3q
https://rjp.pan.pl/dokumenty-rady?view=article&id=1898:slowo-murzyn&catid=109:uncategorised
https://kulturaupodstaw.pl/dokument-protestujacy/
https://oko.press/wywiad-z-anna-ktorej-wydrzynska-wyslala-tabletki
https://raportostanieswiata.pl/w-powiekszeniu/kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej/
https://hfhr.pl/aktualnosci/sytuacja-na-granicy-polsko-bialoruskiej-to-jest-kryzys-humanitarny-
https://muzhp.pl/wiedza-on-line/herb-ukrainy-1
https://photobiennale-greece.gr/en/ektheseis/main-exhibition/
https://www.fotografiaeuropea.it/fe2023/en/mostra/the-archive-of-public-protests/
https://fotofestiwal.com/2022/en/wystawy/solidarity-protest-care/
tps://labirynt.com/2021/12/06/bedzie-dobrze-trzeba-tylko-wszystko-zmienic-archiwum-protestow-publicznych-chris-niedenthal/
https://artmuseum.pl/pl/wystawy/kto-napisze-historie-lez
https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/paszporty/2146080,1,nominacja-w-kategorii-sztuki-wizualne-archiwum-protestow-publicznych.read
https://zacheta.art.pl/pl/wystawy/spojrzenia-2021

SEZNAM ILUSTRACÍ

Str. 11. Snímek obrazovky domovské stránky https://archiwumprotestow.pl

Str. 18. Varšava. Masové protesty v ulicích Varšavy město na několik hodin zcela zastavily. Foto: Grzegorz Wełnicki / APP

Str. 20. 30.10.2020, Rzeszów. 7. den stávky žen proti zpřísnění potratových zákonů v Polsku. Foto: Marcin Kruk / APP

Str. 21. 19. 30.10.2020, Rzeszów. 7. den stávky žen proti zpřísnění potratových zákonů v Polsku. Foto: Marcin Kruk / APP

Str. 23. Varšava. Aktivistka Bianka Nwolisa (10 let) s transparentem „Přestaňte mi říkat černoch". Protest před velvyslanectvím USA proti policejní brutalitě vůči afroamerickým komunitám. Protest vyvolaný smrtí George Floyda. Foto: Rafał Milach / APP

Str. 24. Stávkové noviny č. 1 vylepené na zdi. Příklad použití novin jako součásti protestu Foto: APP

Str. 25. Plakát ze stávkových novin č. 1, který drží demonstrantka během stávky žen. Příklad použití novin jako prvku protestu Foto: APP

Str. 27. Poslední a první strana stávkových novin č. 1

Str. 28. Strany 12 a 51 stávkových novin č. 1. Foto na straně 12: Joanna Musiał / APP

Str. 28. Strana 28 stávkových novin č. 1. Foto: Adam Lach / APP

Str. 29. Strana 28 stávkových novin č. 1. Foto: Agata Kubis / APP

Str. 29. Strana 62 stávkových novin č. 2. Foto: Alicja Lesiak / APP

Str. 30. Strana 38 stávkových novin č. 1. Foto: Paweł Starzec / APP

Str. 31. Strana 4 stávkových novin č. 2. Foto: Alicja Lesiak / APP

Str. 32. Strana 52 a 10 stávkových novin č. 2. Foto: Rafał Milach / APP

Str. 33. Strana 56 stávkových novin č. 2. Foto: Adam Lach / APP

Str. 35. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 2. / APP

Str. 36. Strana 11 stávkových novin č. 2. Foto: Grzegorz Wełnicki / APP

Str. 36. Strana 38 a 37 stávkových novin č. 2. Foto: Wojciech Radwański / Michalina Kuczyńska / APP

Str. 37. Strana 64 a 1 stávkových novin č. 2. Foto: Rafał Milach / APP

Str. 39. Strana 64 a 1 stávkových novin č. 9. Foto: Joanna Musiaø / APP

Str. 40. Strana 8 stávkových novin č. 9. Foto: Agata Kubis / APP

Str. 41. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 9. / APP

Str. 42. Strana 17 stávkových novin č. 9. Foto: Rafał Milach / APP

Str. 43. Strana 22 stávkových novin č. 9. Foto: Agata Kubis / APP

Str. 44. Strana 26 stávkových novin č. 9. Foto: Michał Adamski / APP

Str. 45. Strana 64 a 1 stávkových novin č. 3. Foto: / APP

Str. 46. Strana 17 stávkových novin č. 3. Foto: Agata Kubis / APP

Str. 47. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 3. / APP

Str. 48. Strana 31 stávkových novin č. 3. Foto: Wojciech Radwañski / APP

Str. 49. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 3. / APP

Str. 50. Strana 19 stávkových novin č. 3. Foto: Joanna Musiał / Adam Lach / APP

Str. 51. Strana 64 a 1 stávkových novin č. 4. Foto: Alicja Lesiak / APP

Str. 52. Strana 12 stávkových novin č. 4. Foto: Paweł Starzec / APP

Str. 53. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 4. / APP

Str. 54. Strana 21 stávkových novin č. 4. Foto: Michalina Kuczyńska / Adam Lach / APP

Str. 55. Strana 28 stávkových novin č. 4. Foto: Dawid Zieliński / Wojciech Radwański / APP

Str. 56. Strana 5 a 20 stávkových novin č. 4. Foto: Wojciech Radwański / Dawid Zieliński / APP

Str. 57. Strana 26 stávkových novin č. 4. Foto: Marcin Kruk / APP

Str. 58. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 4. / APP

Str. 59. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 5. / APP

Str. 60. Strana 64 a 1 stávkových novin č. 5. Foto: Rafał Milach / APP

Str. 61. Strana 10 stávkových novin č. 5. Foto: Karolina Sobel / APP

Str. 62. Strana 4 stávkových novin č. 5. Foto: Wojtek Radwański / APP

Str. 63. Strana 18 stávkových novin č. 5. Foto: Rafał Milach / APP

Str. 63. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 5. / APP

Str. 64. Strana 13 stávkových novin č. 5. Foto: Dawid Zieliński / APP

Str. 64. Strana 17 stávkových novin č. 5. Foto: Wojtek Radwański / APP

Str. 64. Strana 17 stávkových novin č. 5. Foto: Rafał Milach / APP

Str. 65. Strana 64 a 1 stávkových novin č. 6. Foto: Alicja Lesiak / APP

Str. 66. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 6. / APP

Str. 67. Strana 32 stávkových novin č. 6. Foto: Łukasz Głowala / APP

Str. 68. Strana 23 stávkových novin č. 6. Foto: Marcin Kruk / APP

Str. 69. Strana 28 stávkových novin č. 6. Foto: Dawid Chalimoniuk

Str. 70. Strana 30 stávkových novin č. 6. Foto: Dawid Chalimoniuk

Str. 71. Strana 16 stávkových novin č. 6. Foto: Rafał Milach / APP

Str. 72. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 6. / APP

Str. 73. Strana 64 a 1 stávkových novin č. 7. Foto: Alicja Lesiak / APP

Str. 74. Strana 22 stávkových novin č. 7. Foto: Adam Lach / APP

Str. 75. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 7. / APP

Str. 76. Strana 2 stávkových novin č. 7. Foto: Bartek Sadowski / APP

Str. 77. Strana 5 stávkových novin č. 7. Foto: Wojciech Radwański / APP

Str. 78. Strana 6 stávkových novin č. 7. Foto: Marcin Kruk / APP

Str. 78. Strana 6 stávkových novin č. 7. Foto: Michalina Kuczyńska / APP

Str. 78. Strana 9 stávkových novin č. 7. Foto: Bartek Sadowski / APP

Str. 79. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 7. / APP

Str. 79. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 7. / APP

Str. 80. Strana 11 stávkových novin č. 8. Foto: Wojtek Radwański / APP

Str. 81. Strana 64 a 1 stávkových novin č. 7. Foto: Rafał Milach / APP

Str. 82. Strana 29 stávkových novin č. 8. Foto: Artem Baidala

Str. 83. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 8. / APP

Str. 83. Strana 5 stávkových novin č. 8. Foto: Michalina Kuczyńska / APP

Str. 84. Strana 30 stávkových novin č. 8. Foto: Mykhaylo Palinchak

Str. 85. Stávkový plakat, stávkove noviny č. 8. / APP

Str. 85. Příklady použití stávkových novin č. 8. Foto: Wojtek Radwański / APP

Str. 86. Příklady použití stávkových novin. Foto APP

Str. 87. Příklady použití stávkových novin Foto: Rafał Milach / APP

Str. 88. Výstavní dokumentace Foto: Rafał Milach / APP

Str. 89. Printscreen https://photobiennale-greece.gr/en/ektheseis/main-exhibition/

Str. 90. Výstavní dokumentace Foto: Rafał Milach / APP

Str. 91. Printscreen https://fotofestiwal.com/2022/en/wystawy/solidarity-protest-care/

Str. 92. Výstavní dokumentace Foto: Rafał Milach / APP

Design obálky:

Přední strana - foto Rafał Milach / APP, Zadní strana - stávkový plakát, stávkové noviny č. 1

SEZNAM JMEN

A

- Adamski, Michał 10, 26, 96, 100
- Ambroziak, Anton 52

B

- Baidala, Artem 82, 102
- Bazlova, Rufina 60
- Blachowski, Dawid 32
- Bogdańska, Marta 10
- Borodaj, Dorota 38, 48
- Boston, Bernie 3
- Buell, Lawrence 46
- Bąk, Edgar 75

C

- Chrzczonowicz, Magdalena 39
- Colberg, Jörg 19

D

- Dalecki, Denis 60
- Drozdowski, Rafał 17

F

- Fedorova, Olya 76

G

- Gembara, Karolina 10, 27, 39, 60, 96, 97
- Gierdol, Karolina 52
- Głowala, Łukasz 1o
- Grześkiewicz, Hanna 16

H

- Harris, George 8

J

- Janiszewski, Jerzy 17
- Jasionowska, Ola 17
- Jevhenija 76

K

- Kruk, Marcin 10, 99, 100, 102
- Krzywik, Adrianna 18
- Kubis, Agata 10, 19, 26, 54, 70, 96, 99, 100
- Kuczyńska, Michalina 10, 22, 100, 102

L

- Lach, Adam 10, 100
- Lesiak, Alicja 10, 22, 70, 99, 100, 101
- Łukaszenka, Alexandr 59, 62, 67

M

- Maloletka, Evgeniy 81
- Malashkevich, Yauhen 60
- Marusic, Oleg 10
- Margot 55, 57
- Milach, Rafał 10, 19, 22, 70, 94, 99, 100, 101, 102
- Mirzoeff, Nicholas 16
- Musiał, Joanna 10, 54, 99, 100, 104

N

- Nałęcka, Maja 52
- Nałęcka-Milach, Ania 26, 60, 84
- Niedenthal, Chris 10
- Nwolisa, Bianka 22, 99
- Nycz, Ryszard 11

P

- Palinchak, Mykhaylo 81, 102
- Parks, Gordon 21, 96
- Pczełko, Lesia 61
- Putin, Vladimir 74
- Polyakova, Karolina 60
- Prokopczyk, Ana 60

R

- Radwański, Wojciech 10, 100, 101, 102
- Rosado, Gigi 71

S

- Sadowski, Bartek 10, 102
- Savashevich, Ala 60
- Sita, Michał 26, 96
- Sobczak, Jakub 81
- Sobel, Karolina 10, 54, 101
- Springer, Filip 46
- Starzec, Paweł 10, 99,100
- Szabłowska, Julia 60
- Szczepaniak, Irmina 34, 96

T

- Thunberg, Greta 48

W

- Wełnicki, Grzegorz 10, 99, 100
- Widener, Jeff 9

Z

- Zaremba, Emil 52
- Zieliński, Dawid 10, 100, 102

WY
PIER
DA
LAĆ